

tere in nenia venale p tanto vel tanto precio. Et multociens talia statuta sunt confirmata iuramento An sit obseruanda? Rñ. fm. Donal. q. hñoi statuta 7 iuramenta sunt illicita 7 nō obseruanda. cum etiā circūscripto statuto vel iuramento: talia obseruare vel facere intēde corrupta: illicitū sit. Et hoc videt rōnabile. Secus autē si aliqua bona intentione. 7 ad bonū republice: vtputa. habet vna valde debilia et corruptiōi obnoxia. q̄ longo tpe seruari nō p̄st. Et si vna aliunde portarent. sua vna vendi non possent. 7 sic terra illa graue damnū incurreret.

Rs. Quid eius. quid rigor: quid equitas: et quid dispensatio? Rñ. fm. Ho. ius est ars boni 7 equi: cuius merito quis nos sacerdotes appellat. i. sacrorū pceptōrū ministrōs. Rigor: vō est excessus vel austeritas iuris. aliquoties ad terrorem scriptus. qui quidē nō est seruandus: nisi ubi timeet ne petiti reddat ad alios p̄ exemplū: vt in. c. fed illud. xlv. di. Qñq; m̄ rigor idem est qd̄ subtilitas iuris. 7 seruandus est. extra de resti. spoli. in l. fis. Equitas vō est mediū inter rigore 7 dispensatione. Et sic diffinit. Equitas ē iusticia: dulcore misericordie temperata. Quid sit dispensatio dictū est s̄. Dispensatio. de hac materia vide s̄. Index. j. ubi determinat. An iudex debeat sequi ius: an equitatē.

¶ Vtrum ea q̄ contra ius sunt valeant? Rñ. fm. Panor. in. c. in noie dñi. de testi. Distinguēdo. aut dispositio nō est penalitica: aut sic. Si nō. regulariter actus est nullus: vt in regula q̄ cōtra ius. 7 in. l. nō dubium. l. de legi. Et hoc intellige qñ lex habet p̄ petuā cām phibitōis. i. rō phibendi est p̄petua. Secus si talis. de hoc vide s̄. Impeditentiū. xvj. 7 in. c. vides. x. di. 7 ibi bona glo. Aut dispositio est penalitica. Et hic est maxima difficultas. Quidā dixerunt q̄ p̄ appositionē pene sustinet actus. q̄ lex nō videt tunc simpliciter phibere. sed vltra p̄cessit apponendo penā. Hoc verum: nisi lex inducat vltra penā actus nullitatem: vt in. l. iubemus. l. de la. san. ecd̄. 7 in. c. q̄ p̄pter. de elec. hec tñ opinio nō videt placere Bar. in. l. p̄ro. ff. de no. ope. nun. allegat. d. l. iubemus. 7 multa iura q̄ vltra penā inducunt nullitatē actus. Sed certe posset rīderi q̄ in illis iuribus lex nō fuit cōtenta penā extrinseca: sed etiam voluit inducere nullitatē actus. Panor. tñ aliquatiter limitat predicta: dicens q̄ non semp̄ et non obseruantia legis inducāt nullitas ipso iure. sed quandoq; p̄stat causam irritandi. quandoq; vō ipso facto irritat. Scire enim debes q̄ quandoq; lex iubet aliquam solennitatem adhiberi tempore cōtractus. 7 tunc si aliter fiat. actus est nullus ipso iure: vt in. c. sine exceptione. xij. q. ij. et in. d. l. non dubium. 7. c. auditis. de elec. 7. l. de testa. hac consultissima. Quandoq; lex iubet aliquam solennitatem adhiberi post contractum vel alium actum perfectum. 7 tunc si illa solennitas non interuenit. nō inducāt actus nullitatis ipso iure. sed non valet in effectum. quia debet annullari nisi aliud expresse caueretur in dispositione. Et hoc videt probari in. l. vniuersa. l. de preci. impera. offe. Donec exem

plum: statutum dicit de quolibet contractu soluat gabella decem solidis p̄ libra. certe si non soluitur cōtractus remanet validus: licet possit annullari: Quod p̄cedit etiā si lex dicat. alis nō valeat. Debet etiā intelligi non valeat. sed in effectu: vt in. d. l. vniuersa. Secus si dixerit: nō valeat ipso iure. vel ipso facto.

L. Egare. Quid si legator legauit rem alienam? Rñ. Panor. in. c. filius. de testa. dicit q̄ aut quis legat rem alienam in qua habet aliquod ius. Et in dubio videtur solum ius legare. quod habet in re Et sic non debetur extimatio totius rei: vt in. l. serui electione. de le. j. Idem si testator putabat aliquod ius habere in ea rei: quod tamen extinguebat morte: vt in. l. vxor. patri. fm. vnum intellectus. l. de le. Et per hoc posset attendari q̄ si testator legauit rem alienam sibi pignoriatam: videatur legasse ius pignoris quod habebat in re. Aut legat rem sibi 7 alteri cōmunem. 7 tunc videt legare partem suam tñ. licet dixerit rem meam: vt in. d. l. serui. Et hoc verum. nisi testator dixisset. lego totam rem vel verba similia. quia tunc debetur extimatio totius: vt Iulianus. de le. iij. Et nota Bar. in. l. cum aliena. l. de leg. Aut legat rem omnino alienam. Et tūc aut est heredis. 7 tunc omnino debetur. nec sufficit dare extimationem. quia testator potest legare rem heredis sicut p̄p̄ia: vt est pulcher text. in. l. vnū ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. Aut legat rem alterius q̄ heredis. Et tunc aut scienter. nec sufficit dare extimationem. quia testator potest legare rem heredis sicut p̄p̄ia: vt est pulcher text. in. l. vnū ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. Aut legat rem alterius q̄ heredis. Et tunc aut scienter. nec sufficit dare extimationem. quia testator potest legare rem heredis sicut p̄p̄ia: vt est pulcher text. in. l. vnū ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. Aut legat rem alterius q̄ heredis. Et tunc aut scienter. nec sufficit dare extimationem. quia testator potest legare rem heredis sicut p̄p̄ia: vt est pulcher text. in. l. vnū ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij.

¶ Et ex predictis soluitur questio que nunc de facto accidit. Quaedam mulier legauit quandam vestem alienam. scilicet loceri cuidam monasterio p̄ salute anime sue. An valeat? Et dicendum est per predicta q̄ sic. Nec obstat dictū. c. filius. quia licet ibi ponantur plures lecture. tamen illa Innocent. est verior 7 communior: vt intelligatur tex. quando filius legat re ecclesie alteri ecclesie. Secus quando legaret in pios vsus rem alienam. que non esset alicuius ecclesie: vt in casu nostro. Et hunc intellectum tenet Glo. in. c. si episcopus. xij. q. v. vbi Archiep̄. videtur dicere q̄ i hoc casu legatarius poterit agere ad extimationem. Et q̄ saltem debeat extimatio 7 valeat legatum: tenent cōiter doctores in d. l. cum alienam.

¶ An autem hoc habeat locum in foro canonico et anime? Panormitanus in dicto. c. filius. dicit. q̄ communiter doctores tenent q̄ sic. licet ipse tenet contrarium. Sed ex quo ipse dicit. q̄ communiter docto. aliā tenent opinionem. 7 ideo videtur tenenda: presertim quando cōstat de mente defuncti: puta. quia sciebat dispositionem iuris ciuilis: cc. iij.

Legare

quia p inde est: ac si legasset rem illam. si emi potuit ser: vel saltem extimationem.

Pone. Quidam legauit fratribus predicatoribus. L. si eum sepelirent in ecclesia sua. ille occidit seipsum: vel est repertus excommunicatus. ita q non potest sepeliri in sacro. An fratres debeant habere legatum: licet eum non sepeliant? Rñ. Bar. in l. miles. ff. de adul. refert Di. determinasse q sic. per. d. l. miles. in. S. ream. cum facto defuncti et culpa acciderit hoc. Nec obstat. q non sit impleta conditio sub qua legatum est relictum. quia illa est conditio impossibilis que legatus non viciat: vt. l. obtinuit. ff. de condi. et de.

Pone. testator legat mihi. x. si faciam vnum altare in capella sancti Bernardini. ego antea illud feceram mei contemplatione: an cōsequar legatum? Rñ. idem quidam q non per verb. expressum in l. conditionum. ff. de condi. et demon. Et hoc videt tenere Bar. ibi. vbi dicit q ad actionem consequendam non sufficit aliquid fieri fato. et videt esse text. ibi. in fi. vbi dicitur. Nam si fato fecerit. non videtur obtinuisse voluntati. sed ad penam vitandam. dicit Barto. de mente Dy. q non refert qualiter fiat: vt. l. ea quidem. si man. ita sue. alie. Et nota hanc distinctionem Barto. que facit ad multa. Et vide supra in. c. Amphiteolis. in fi. de pictura fienda per heredem. et ibi soluitur illa questio quo ad penam incurrendam. hic autem loquimur quo ad actionem consequendam. Et sic nulla est contrarietas hic et ibi.

Pone. Quidam parochianus ecclesie sancti Petri reliquit simpliciter ecclesie sancti Petri decem. Sunt in ciuitate alie ecclesie sub eodem vocabulo cui dabitur tale legatum? Rñ. fm Panoz. in. c. iudicante. de testa. q in dubio dabitur non ecclesie pauperiori. sed ecclesie parochiali: quia de illa in dubio videtur sensisse. Si autem testator dicat relinquere ecclesie sancte Marie: et ecclesia sua parochialis non vocaretur ecclesia sancte Marie. et in illa ciuitate essent multe ecclesie sub illo vocabulo. tñc fm Doct. dabit ecclesie pauperiori. Sed dubium est quando monasteria sunt equalia. Dic fm communior opinio: q dabitur episcopo: vt ipse distribuatur vel gratificet alteri. Si vō quis simpliciter reliquit ecclesie. vt faciunt rustici. Dic q dabitur ecclesie parochiali testatoris. eadem rōne.

Quid autem si testator legauit vnum calicem: vel vnam planetam ecclesie sancte marie. An dabitur de meliora: puta. de argēto. An de stagno et. Rñ. fm Panoz. vbi supra q in legat. ad pias causas generaliter factis: illud quod est melius dabitur fauore pie cause. p hoc est text. notabilis. et ibi Barto. in. l. ticia. S. seia. ff. de auro et argen. q se. Et quo decidit ibi Barto. q si testator legauit ecclesie calicem. intelligitur de argento. Si reliquit planetam intelligitur de serico. et sic de similibus. Item dicit Bartolus se vidisse. defacto q quidam reliquerat fieri in quadam capella figuram christi. cum apostolis. Certe debet intelligi cum duodecim apostolis.

Pone. Quidam legauit filie sue nupte. L. pro

singulo anno. pro vestimentis et huiusmodi. que filia stetit per annos quatuor. q non induit se. nec pecuniam ipsam a fratribus petijt. An possit petere pecuniam dictorum annorum preteritorum? Rñ. idem quidam q non. arg. l. quidam. ff. de usufr. leg.

Quid autem si legatarius moritur ante legantem? Rñ. q legatum deficit et remanebit hereditibus legantis. Secus si moreretur post mortem testantis. sed anteq heres adijisset hereditatem. quia tunc debetur hereditibus legatarij. l. vnica. S. sed vt manifestet. L. de cadu. tol.

Verbum relinquere. additum vniuersitati bonorum trahitur ad institutionem. Et hoc quando nullus alius heres est institutus. Et hoc voluit glo. notabilis in. l. his verbis. in principio. ff. de hered. insti. et ibi Bar. Sed vbi verbum relinquere. velle go. sit adiectum certe rei. tunc enim nunq trahitur ad institutionem. l. cogi. S. et generaliter. ff. ad trebel.

Pone statuto cauetur q de quolibet legato pro libra debeat legatarius soluere. vnum sol. et tali legato est iniunctum certum onus. nunquid ratione iniuncti oneris debeat solui gabella? Dic q legatum fuit cum onere relictum: vt tñc minus teneatur soluere quanta est extimatio oneris iniuncti. Et ita videtur voluisse Dy. et Bald. per. l. sed si hoc. ff. de condi. et demon. Et sic facit contra gabellarios. quibus debetur quatuor sol. pro sacco frumenti vt non debeat solui de eo quod recipit molendinarius p molitura. licet sit consuetudo in contrarium.

Vtrum legata domo: veniat hortus vel area? Rñ. Panoz. in. c. Raynucius. de testa. dicit. q appellatione domus non venit hortus vel area: nisi qñ sit cōiuncta de hoc. c. sancitum de censu. q ibi ponunt vt diuersa.

Vtrum legatis aliquibus rebus. et postea venditis per testatorem: teneatur heres? Rñ. idem q sic. nisi vendendo testator habuerit animum adiuuendi legatum: vt insti. de lega. S. si rem. Et in dubio probabit heres voluntatem defuncti esse mutata: vt notat Glo. in dicto. S. si rem. Idem dicit dum si rem legataz pignori tradidit. q nisi habuerit animum adiuuendi legatum. teneat heres eam redimere. et legatario tradere dicta insti. S. sed et si rem.

Quid autem valeat vxori legatum. quo ei legatur sua dos? Rñ. Asteñ. libro. iij. titu. xij. dicit. q tale legatum est sibi vtile. etiam si nihil ultra doret ei reliquerit testator. quia plenior est actio ex legato q de dote insti. dele. S. Et si vxori. quia vt ibi dicit glo. legatum statim debetur. dos vero si consistat in mobilibus debetur post annum et. Item de dote agitur in quantum potest facere vir: vel alius heres suus. De legato vero in solidum: nisi obster falcidia: vel beneficium inuentarij. Item valet. quia non habebit probare dotem fuisse tante quantitatatis. si exprimat. als sic. L. de falsa causa adiecta. l. iij.

Vtrum legatis vestibus vxoris. veniant auro

vel argentea ornamenta dictum
pari q non. quia necessaria proce
tali non veniunt. Sed autem r
etiam parochia r accidunt pan
fimo. S. penitentibus. ff. de auct
no. in. l. ff. de pen. le. dicit Glo.
vbi q necessaria proceiora non e
cto panopij.
An autem legans creditos si
tur legalitimo compensant
contij. de testa. dicit q sic. per
supater. ff. de matr. vbi dicitur
tur dotem dare filie. et reliquit
mro. non potest filia petere
et petere dotem. quia videtur
mo compensandi. cum dicitur
et doctores modern. in dicto.
hoc verum: quando relictum
necessarium. qui et necessitate
bitum. Secus quando sit per
tarum. qui et voluntate sua ol
tam. Nam hoc casu non vide
cōpensandi. nisi sit expressum: vt
vbi legatum episcopo simpliciter
mat. potestatem sibi deditam et
sic. Licet Panoz. ibi dicit q
Rñ. Panoz. ibi dicit q
poteo debetur episcopo non a
dijis. quibus factum est relictu
aliquid. reliquit simpliciter ex
do. q reliquit animo comp
cum ipse non sit debitor: episc
apparet modum in legato. si
fieri vt ipse sit contentus illa p
lingulariter. d. c. officij. qd not
Vtrum minor pro digne: vt
religiosum possit legare: vel nec
nō ius dīponere. etiam sine au
Rñ. Panoz. in. c. in pñtia. et
communitate. dicit. q sic dicitur
spoliatum: in gressu non sit fr
de sent. q. ad hoc. quia in illis i
ramus de pñtia vel. curatois a
si animum de d. l. vj.
Sed dubitatur de filiosa. L.
gressu. L. de fa. lan. et de. dicit. q
bus vel quali. non est dubium
quia illa sunt patris. Dubium
ne aduocatis. Panoz. ibi
venientibus in gressu. q illa i
tur monasterio. L. cum quia
in potestate patris. et sic nō ad
pam. tam quia clerici et perso
legam super bonis aduocatis
tantum q totum administratio
aduenientum: clerico rep
mi. Et hac rāone forte id
non sequitur prius: vt statim
tenendo pñtlegio. de hoc vi
in. l. honato. j.
Quid autem de legatis: qui

vel argentea ornamenta dictarum vestium: vide- tur q non. quia accessoria preciosiora: suo punci- pali non veniunt. Lud. autem ro. tenet q veniat etiam preciosiora 7 accedunt principali: vt. l. 7 si no sunt. §. perueniamus. ff. de auro et ar. le. Et Bar- to. in. l. ij. ff. de pecu. le. dicit Glo. ibi esse falsam. q vult q accessoria preciosiora non extinguant destru- cto principali.

¶ An autem legans creditor suo indubio videat- tur legasse animo compensandi: Rñ. Panor. in c. officij. de testa. dicit q sic. per. l. si cum dotem. §. si pater. ff. so. matri. vbi dicitur q si pater tenebat- tur dotem dare filie. 7 reliquit aliquid filie in testa- mento. non potest filia petere legatum integrum et repetere dotem. quia videtur testator legasse ani- mo compensandi cum dote debita. Et Bartolus et doctores moderni. in dicto. §. si pater. limitant hoc verum: quando relictum sit per debitorem necessarium. qui ex necessitate iuris tenetur ad de- bitum. Secus quando sit per debitorem volun- tarium: qui ex voluntate sua obligauit se ad debi- tum. Nam hoc casu non videtur factum animo cōpensandi: nisi sit expressum: vt in dicto. c. officij. vbi legatum episcopo simpliciter factum: non mi- nuat portionem sibi debitam ex relictis factis eccle- sijs. Licet Panomi. ibi dicat q testator non est de- bito episcopi: nec necessarius nec voluntarius. qz portio debetur episcopo. non a testatore: sed ab ec- clesijs. quibus factum est relictum. vnde si testator aliquid relinquit simpliciter episcopo: non potest dici q reliquerit animo compensandi cum debito cum ipse non sit debitor episcopo. Oportet ergo qz apponat modum in legato. si vult compensationē fieri vt eps sit contentus illa portione. Et hoc vult singulariter. d. c. officij. qd nota.

¶ Vtrum minor prodigus: vel furiosus intrans religionem possit legare: vel testari: vel aliter de bo- nis suis disponere. etiā sine auctoritate curatoris. Rñ. Panomi. in. c. in p̄sentia. de probat. dicit fin- communitur docto. q sic dummodo tempore di- spositionis 7 ingressus non sit furiosus. Et hoc ap- te sentit Jo. an. ibi. quia in istis sp̄ialibus. non cu- ramus de patria vel curatoris auctoritate: vt in. c. si annum. de iudi. li. vj.

¶ Sed dubitatur de filiosa. Ly. in autentica. in- gressi. l. de sa. san. eccle. dicit q de bonis castrensi- bus vel quasi. non est dubium. nec de profecticijs quia illa sunt patris. Dubium ergo remanet in bo- nis aduētijs. Panomi. ibi putat q de bonis ad- ueniētibz in gressu. qz illa in distiñte acquirun- tur monasterio. Tum: quia amplius nō est filius in potestate patris. 7 sic nō acquiritur usufructus patri. tum quia clerici 7 persone religiose sunt pri- uilegiati super bonis aduētijs. ita vt plenam ha- beant ipsorum administrationem. ita quod est lai- cis aduētiarum: clericis reputatur castrensium: vel quasi. Et hac ratione. forte idem dici potest de bo- nis acquisitis prius: vt statim per ingressum gau- deant illo privilegio. de hoc vide vide s̄. Clericus. iij. 7 Donatio. j.

¶ Quid autem de legatis: que sunt mendicanti-

bus: maxime minoribus: puta. fratres minores non possunt habere annuos redditus per clemē. exiui. §. cum qz annui redditus. de ver. sig. Quidaz in dicitur relinquit hospitalibus: aut collegijs ter- rarum cum onere qz omni anno dent duas petias panni. vel huiusmodi fratribus montis. An fra- tres minores possint recipere: Rñ. Panomi. in dicto. c. in p̄sentia. 7 in. c. nimis prius. de ex. pre- dicit. qz talia legata non valent: quia esset habere quandam proprietatem. Et tot possent esse annui redditus qz non oporteret eos mendicare. qd esset contra eorum regulam. Predicatores tamen non- sunt incapaces ex eorum regula. sed ex constitutio- nibus.

¶ Quid autem de annuifarijs perpetuis: an li- ceat mendicantibus recipere: Rñ. fin. de pa- lu. in epistola ad magistrum ordinis. qz sicut non est cōtra ordinem. Immo de ordine recipere quo- tidianas elemosynas. ita etiam annuifaria per- petua. nec hoc est habere redditus in recipiendo gratis. 7 in petendo extra iudicium. nec in hoc est necessaria dispensatio. sicut nec in quotidie mēdi- cando. Sed repetere ea in iudicio tanqz redditus sibi debitos. non licet absqz dispensatione. que di- spensatio fieri non debet. nec illud dissimulari. nisi ex causa necessitatis: puta. in locis. vbi ita refrigu- it charitas qz fratres seminantes spiritualia. non possunt aliter metere temporalia. Nec Pe. Et idē videtur dicendum. immo fortius de certis elemo- sinis annualibus quas principes aliquando ordi- nant dari fratribus de gabella 7 alijs introitibus. Nam talia sunt pure elemosyne. Nam ipse conce- dens ad placitum. potest reuocare talem dationē cum sponte det. 7 non ex aliqua obligatione ad il- los. Non obstante qz illi qui sunt super illis gabel- lis tenentur ex debito dare fratribus ratione ordi- nationis domini. Addit etiam ipse Pet. de palu. qz de annuis censibus. ac etiam de redditibus fra- trum ad vitam. non licet exigere ea absqz dispensa- tione. que fieri non debet vt dictum est: nisi ppter necessitatem. Sed oblata licet recipere. Idem Ar- chi. flo. Et per predicta patet. qz si quis legaret fra- tribus minoribus proventus aliquorum locorum aut redditus alicuius possessōis. vel certum quid annuum. non licet dictis fratribus illos redditus petere in iudicio. nec etiam extra iudicium exigere Si tamen heres ipse vellet sponte fratribus dare: hoc casu liceret fratribus recipere. maxime p mo- dum elemosyne.

¶ An autem indistincte fratribus minoribus p- bibeantur annui redditus: Rñ. Car. in dicta ele- men. exiui. post federi. qz aut annuus redditus re- linquitur ad certum vsuū diuini cultus: puta. vi- num pro sacrificio. frumentum pro hostijs. 7 con- uentus est capax. Aut redditus deputatur victui vel vestitui: vel indistincte relinquitur. 7 ad modi- cum tempus. 7 conuentus est capax. quia videtur vnum legatum. cuius summa est diuisa quo ad so- lutionem. nec per hoc tollitur mendicitas. sed sub- lenatur. Aut relinquit ad tps non modici. Et nō valet: qz tunc cōputant in per immobilia: vt. in. d.

+ Additio ho- die 7 mltis statibz Statuta qz qda or- namēta nō licet mulieribz portare ff. 4o dno. qz si ma- ritus legauit vxori vestes suas. qz licet de iure cōtinuat oia oimēta. ut. l. vestes 7 se. ff. de au. 7 ar. l. h. eo casu qd sit prohibito nō pnt hinc accessio vestiu. n̄ illis ves- timētis amodo. ar. l. l. 7 vobz modō possat diri mulieribz ea emptā ea qz qz gra sit prohibita. l. 7 bar.

Legare

S. cumq; annui. Et hec distinctio est equa. Et dic non modicum tempus esse decennium vel ultra: vt notatur in de. j. de re. ec. nō alie. in glo. Et bene facit. d. de. quia ibi locatio reddituum ad modicum tempus: non prohibetur tanq; alienatio. Addit etiam ipse Car. q. non repugnat mendicitati seruare victualia. quando timet q. alio modo haberi non poterunt.

Pone. Quidā in testamēto fratres minores: vñ vnum eorū heredes vniuersales instituit. Primo queritur an valet testamentum? Bar. in tractatu minorarum. di. j. per. d. clemen. epui. vbi dicitur q. fratres minores successionum nō sunt capaces. Dicit q. si fratres minores sunt instituti heredes. et nullum habēt substitutum: vel coheredem. tūc testamentum est nullum. et hereditas pertinet ab intestato venientibus. Secus si in testamento fratres instituti habent substitutum: vel coheredem: quia tunc testamentum pōt valere: substituto adeunte hereditatem. ad. quē primo p̄tiner: vel adeunte coherede: cui atrescat portō relicta fratribus: vbi substitutus nō est.

Secundo queritur nunquid predicti veniētes ab intestato substituti: vel coheredes. ad quos dicta hereditas remanet fm̄ iuris rigorem: possint eam retinere licite in foro conscientie? Rñ. Bart. vbi s. q. ille apud quem hereditas remanet de iuris rigore: debet de voluntate defuncti sollicite inuestigare. et tunc ex illa inuestigatione: aut ipse remanet certus q. testator voluit illud suū testamentum valere iure directo. scz testamenti tñi. Aut remanet certus q. testator voluit q. valeret etiam de iure codicillorum. et omni modo quo pōt: aut non potest esse certus. nec applicat animū ad aliquod predictorum. sed remanet in eo quod ius p̄sumit. Primo casu: quando cōstat q. testator voluerit q. valeret iure directo. scz testamenti tñi. Et tunc ille apud quem p̄dicta hereditas remanet: licite potest eam retinere: in foro conscientie. Secūdo casu. quādo ille apud quem remanet hereditas credit defunctum voluisse testamentum valere omni modo q. melius potest et tunc tenet in foro conscie. Tercio vō casu qñ ille apud quem remanet. nō potest esse certus: nec applicat animū suum ad aliqd̄ p̄dictorum. sed est cōtentus eo qd̄ ius p̄sumit. Et tunc idem puto q. in primo casu. vix puto tñ̄ repiri aliquem qui nolit valere omni modo quo melius p̄t. Et ideo in foro conscientie tutius est nō tenere. Et ita dixerunt multi m̄gr̄i theologie. Et p̄dicta vera in venientibus ab intestato. et in coheredibus. In substitutis autē nō est dubium q. voluntas defuncti teneret. nam voluit defunctus q. herede instituto nō adeunte: vel quia nō vult: vel q. non potest: substitutus admittat: vt. l. cum. p̄ponas. l. de her. insti.

Sed querit̄ de. q. notabili. Quid si testator dedit substitutū sub conditōe. si institutus decederet sine liberis ex se legitime descendētib; vel ex coepe suo nascētib;. nunquid euanescat substitutio per religionis ingressum: vel qñ testator p̄ alia verba continentia naturalitatē fecit substitutionē? Doc.

summi varij fuerunt. Nam Jac. de bel. consuluit substitutionem dicto modo conceptam nō expirare per religionis ingressum. q. testator p̄ illa verba eligit naturalitatem nec reliquit voluntatem suam interpretationi iuris. Secus quando locutus fuit generaliter: vt si sine liberis decesserit et. tunc succedit iuris interpretatio. q. cessat in casu certo. hāc opinionem videt tenere Mar. Host. et Jo. an. in c. Raynaldus. de testa. Contrarium tenet Rich. mal. et Barto. in autem. nisi rogati. ad treb. et in. l. si ita quis. deleg. ij. Expressio enim eorum que tacite insunt nihil operat. c. significasti. de elec. Sed hec verba ex suo corpore vel ex se legitime natis insunt in illis verbis: si sine liberis decesserit et. veniunt filij legitimi tñi: vt in. d. l. si ita. ergo solū intelliguntur de naturalibus. Et tamen fauore monasterij expirat talis substitutio per religionis ingressum. Et sic ista conditio. si decesserit sine liberis et. repro batur. et pro non scripta habet. non ideo quia monasterium habeatur loco filij. sed quia prebet impedimentum vite contemplatiue: seu retrahit a vita contemplatiua eligenda. Nam institutus timens ne bona sua cogatur restituere si decesserit sine liberis inducitur ad contrahendum matrimonium: et sic remouetur a proposito religionis. Et ideo imperator: tale grauamen voluit haberi p̄ non adiecto: vt in. S. sed et hec p̄senti. in autem. de san. ep̄is. Sed et hec conditio fm̄ doct. communiter si institutus plus contraria vite contemplatiue et religioni. q. illa de qua in. d. S. ergo fortius debet haberi pro nō adiecta. Et hec opinio placet. d. An. non tñ̄ euanescat substitutio fm̄ doct. communiter si institutus non ingreditur monasterium. licet ipsam heredē instituat. hoc enim casu cessat ratio dicti. S. cuz nō impeditur vita contemplatiua. Si autem substitutio est facta de aliquo sub conditione si non ingreditur monasterium. communiter tenetur q. talis conditio habeatur pro non adiecta. Nam si conditio indirecte impediens: seu retrahens a vita contemplatiua habeatur pro non adiecta. Nam si dictum est fortius ista que directe impedit religionis ingressum.

Quid autem si rogatus restituere hereditatem vel legatum fiat clericus. nunquid euanescat substitutio? Blosa dicit q. sic. duobus tamen interuenientibus: viz. q. perpetuo maneat in ecclesia. et relictum expendatur in pias causas. Sed nota. q. ter. in dicto. S. sed et hec. loquitur de intrante religionem et de eo qui fit clericus. vnde insurgit vn̄ intellectus ad illum ter. vt loquatur de ingrediente monasterium: vt ibi sit mōachus: clericus. et sic sit sensus q. siue ingreditur vt sit conuersus monasterij. siue vt sit monachus et clericus: semp̄ euanescit substitutio. ex quo in ecclesia p̄petuo est mōachus. et bona expenduntur in pias causas. Et iste intellectus placet glose. et Panor. Ad quid em̄ pōderaret: vt p̄petuo maneret in ecclesia. si efferetur clericus secularis?

Quid autē si institutus ingredit̄ monasteriū: si monachus nō tenuit? Rñ. glo. q. p̄ hoc nō euanescit substitutio. Q̄pret em̄ q. fiat monachus. Et

per hoc dicitur. Quod si moratur
nec dicitur. sed dicitur non euane
scit. et tunc q. p̄panis em̄
et monachus tenet. si hec fi
finit fm̄ com. doc. q. fraus
et p̄panis tenet. p̄bando cō
heredem substituto. Ad h
c. h. q. q. p̄dicta fallunt
bos.

Ex p̄dicta videt solū
relicta sint. c. si quis p̄t. si de
re. l. q. nō libentius si intrab
is conditio videtur probere
contemplatiue. et sic debet ba
scdm̄ videtur tenere. Rñ. m̄
longinquant in filia vel etiam
omnis etiam conditio indire
nitur: vt notatur. L. de in di
glo. di. in. l. si quis de eo qui
tur multibus videt: p̄dicta
ferit. et ad se vna non transi
dicitur videtur mōdo videt
doc. Rñ. q. per hoc verba nō
mō dicitur legatum p̄ plene e
nō conditio valeat donec erit v
nō conditio cum dicitur esse videt

Pone. Quidam simpliciter
maritand. L. de nō illa p̄dicit
relictum. dubitatur an expi
si remanet in aliam p̄dicit
Rñ. Panor. an. c. nos quidem
teris conuersus videt. conu
to habuerit respectum ad an
tem illius p̄dicit. f. ore quia si
tunc p̄sumptio est q. voluit
ere. Secus ergo si et conuersus
notare. quia debet tunc conu
im maritandam. quia videtur
tore ait.

Quem autem heres substituit
vel rogatus restituere hereditatem
vel obsequere que restituitur si
galariter nō nō quatenus conu
tione tercia vel quart. vt. l. h. l. l.
si fm̄ doc. in iudicibus casibus
res que. L. comma. vnde fallit e
none p̄p̄ter causas. Tācō et
obligare potest. pro modo p̄f
congruo.

Quid autem si pater vult p̄
notario. An possit alienare de
stitutioni? Rñ. Bar. vbi s. et
tas monasterij est favorabilior:
ta de san. ep̄i. S. sed et hac p̄m̄
An autem pro alimētis poss
tas que subsistent restituant
tore. Bar. vbi s. fm̄ cōt̄er di
mōtus potest fieri alienatio. sic
tas officium paternum dote
tas idem putat Barto. qñ

Quid autē si institutus ingredit̄ monasteriū: si
monachus nō tenuit? Rñ. glo. q. p̄ hoc nō euane
scit substitutio. Q̄pret em̄ q. fiat monachus. Et

per hoc dicit Vin. q. si moriatur anteq̄ teneat mo-
nachatus. substitutio nō euanesat. Idem si intra-
uit. 7 ante tps̄ pbationis exiuit. Idem si intrauit.
et monachus tenuit. si bec fecit in fraudem sub-
stituti fm̄ cōiter doc. q. fraus 7 dolus equiperant.
Et pbatur fraus. pbando cōminatōnes factas p̄
heredem ipsi substituto. Ad hoc ter. singularis in
c. xi. q. iij. Predicta fallunt in fratribus minori-
bus.

Et per p̄dicta videt̄ solui questio de puella. cui
relicta sunt. c. si nuperit. si vō religionem intraue-
rit. l. q. nihilominus si intrabit habebit. c. quia ta-
lis conditio videtur prebere impedimentum vite
contemplatiue. 7 sic debet haberi pro non adiecta
Idem videtur tenere Rū. mal. in distincte. nec di-
stinguitur an sit filia vel extranea; vt quidam faciūt.
immo etiam conditio indicens viduitatem. sper-
nitur; vt notatur. L. de indic. vidui. per totuz. Et
glo. ibi. in. l. si. querit de eo quod quotidie relinqui-
tur mulieribus. videt̄; q̄ diu in domo mea man-
serit. 7 ad s̄da vota non transierit. An per banc cō-
ditionem videatur indici viduitas; Bart. ibi fm̄
doc. Rū. q. per bec verba nō indicit viduitas. im-
mo dictum legatum. p̄ s̄enti est purum. q. sequē-
ti condicionali; vt donec erit vidua capiat sine sa-
tisfactione cum desierit esse vidua. desinat cape.

Pone. Quidam simpliciter legauit tunc puelle
maritande. L. Adonit illa puella anteq̄ consequa-
tur relicta. dubitatur an expiret relicta. An vō
sit conuertendum in aliam puellam maritandam
Rū. Panor. in. c. nos quidem. de testa. dicit q. ex
varijs coniecturis iudex coniecturabit. An testa-
tor habuerit respectum ad animam. An ad fan-
orem illius puelle. forte quia sibi diu seruierat. naz
tunc presumptio est q. voluit potius eam remune-
rare. Secus ergo si ex coniecturis hoc non potest
constare. quia debet tunc conuerti ad aliam puel-
lam maritandam. quia videtur factum contēpla-
tione aie.

Quot sunt genera legatorum? Rū. tria. scilz le-
gati de latere. Et fm̄ Job. an. solum cardinales di-
cunt̄ de latere. Alij a sede apostolica dantur nō de
latere. Alij sunt qui preteru ecclesiarum suarū ha-
bent legationem. vide multa de his s̄. Absolutio
sc̄do.

Quid autem si pater vult ponere filiam in mo-
nasterio. An possit alienare de rebus que subiacēt
restitutioni? Rū. Bar. vbi s̄. dicit. q. sic; q. introi-
tus monasterij est fauorabilior dote; vt apparet in
aut. de san. epi. §. sed 7 hac p̄nti.

An autem pro alimētis possit fieri alienatio de
rebus que subiacent restitutioni; si aliunde nō ha-
bentur. Bar. vbi s̄. fm̄ cōiter doc. dicit q. pro ali-
mentis potest fieri alienatio. sicut pro dote. Nam
sicut est officium paternum dotare. ita est paternū
alere. Et idem putat Barto. qū filius caperet a la-

tronibus; vt p̄ eo redimendo possint al iunari bo-
na ipsa q̄ subiacent restitutioni.

Sed quid si propter delictum; filius est condē-
natus; an pro redimendo sibi vitam vel membriū
possint alienari res q̄ subiacent restitutioni? Istud
est dubium. quia sua culpa incidit in hoc. Barto.
respondet p̄ istud verbum. cogitabis. Sed Ang.
et Inno. in. l. marcellus. §. res que. ff. ad tre. videt̄
tenere. q. hoc casu nō possint alienari. Et hoc. quia
culpa sua rē.

Legatus. Quid est le-
gatus? Rū. fm̄ Directoriam. l. iij. est
is cui certa patria; seu p̄uincia regen-
da cōmittitur. extra eo. c. j. 7. c. nouit. et. c. legatos.
l. vj. Et est ordinarius in p̄uincia sibi decreta. nec
credet̄ alicui asserētī nisi hoc in scriptis
probauerit. 7 de mandato apostolico fidem fecerit
lxij. dist. lectis. L. de man. p̄u. l. vnica. Ad hoc fa-
cit quod notat glo. in. c. sicut nobis. de sen. exed. q.
non creditur cardinali asserenti aliquid in p̄iudici-
um alterius. Et dicit ibi Panor. q. si cardinalis di-
cat papā sibi aliquid cōmisse oraculo viue vocis
tendens in p̄iudicium alterius; non credit̄ sibi nisi
aliter pbaret.

Sed quid si legatus pdidit f̄ras. 7 vult probare
amissionem literarū sue legationis? Rū. q. nō au-
ditur. extra de offi. deleg. cum in iure. 7. d. l. vnica.
q. nō est aliquis ibi corā quo fieret pbatio. als̄ tñ si
est honestus 7 notus p̄ōr 7 debet ei credi. xcvij. di.
nobilissimus. Sed h̄ legatus sit recipiendus 7 ei cre-
di debeat si est notus; vt in pall. c. non tñ sine f̄ris.
fm̄ Tan. et Archie. vt sic audeat aliquid indicare.
Nec d̄ in. d. c. nobilissimus. q. aliquid indicauerit.
quia bene nuncio sine f̄ris creditur propter ho-
nestam p̄sonē. cum nulli p̄iudicetur per hoc. Se-
cus si p̄iudicaretur. 7 legatus nō sine periculo rec-
pit. ideo maior est in eo. examinatio faciēda. lxij.
di. quiescantus.

Quot sunt genera legatorum? Rū. tria. scilz le-
gati de latere. Et fm̄ Job. an. solum cardinales di-
cunt̄ de latere. Alij a sede apostolica dantur nō de
latere. Alij sunt qui preteru ecclesiarum suarū ha-
bent legationem. vide multa de his s̄. Absolutio
sc̄do.

Quero in quibz legatus de latere nō p̄ōr? Rū.
in illis q̄ sedi aplice sp̄aliter reseruat̄. extra eo. qd̄
translationē. vbi Ber. xij. casus reseruauit. Sed
Host. ponit. lx. q̄s in his versibz declarauit. Si sit
catholicus papā nō indicat vllus. Ergit 7 subijcit
cathedras 7 diuidit. vnit. Durat vota crucis. re-
staurat. eximit ad se. Maiores cause referunt. legi-
timatqz. Promouet. appellare vetat. pbibet. phre-
ri. Deponit. trāssert. suppletqz. renūciat illi. Presul
et exēptus. symon. intrās. anathema. Vel. p̄uū. v̄l
legati; v̄l ex vtriusqz. Neqz p̄cipās. 7 si quē sp̄ōre
salutat. Quem canon damnat. sibi soli qū reseruat
Soluū a papa. nec nō quem regula damnat. Ad-
das suspēsum. cām cum fert̄ ad ipsum. Rescriptū
fidei dubium. confert bona plura. Iratit̄ infectū

+ Additio 2^a t̄p̄ ad filia. Np. de az. Isti. de legat. §. pen. q̄ dat modū ut testator possit ḡuare s̄z.
q. dicit 2^a l̄iq. filie n̄re rēti. 7 ē q. dixit eā i uxore 2^a l̄iq. quinquaginta. h̄ mō valet illud 2^a l̄iq. et
m̄struū nō potit rape. qz nō 2^a l̄iq. vadi. h̄ ei q. dixit in uxore. h̄ pbat̄ i p̄. t̄no p̄uizo. l. t̄no. d̄no
ff. de r̄di. 7 d̄mon. Consuluit t̄p̄ bar. ibi q. addat vni viq. q. id qz m̄ito 2^a l̄iq. Debet d̄ic̄ p̄ dote
filie. aliq. p̄ se h̄z̄t.

ari fuerit Nam Jac. de bo. de
nomine modo conceperit
in ḡuam. q. testator q.
uratur nec reliquit velle
nomine. Exas quando locum
ter vt si sine libens decesserit
s̄ interpretat̄. 7 cessat in casu
m̄ videt̄ tenor. Dur. de test. 7
vidus de test. Dur. de test. 7
sarto in ann. iij. q. ad test. 7
deleg. ij. §. p̄p̄o cum eorum que
libi operat̄. 7 significat̄ de test. 7
suo p̄p̄o vt ex se legatione
vbi d̄ic̄ sine libens decesserit. 7
m̄ t̄p̄ vt in d. l. ita. ergo s̄c̄a
naturalibus. Et tamen fanor
m̄o d̄ic̄ sine libens decesserit
s̄ d̄ic̄ sine libens decesserit. 7
no non scripta habet. non ideo quia
7 pbatur loco filii. sed quia pbatur
n̄ vite contemplatiue. sed vt ad a
tina digna. Nam institutus n̄
a rogatus restituerit decesserit sine libe
re ad contrahendum matrimonium
re a proposito religionis. Et ideo in
7 ḡuam velat haberi p̄ non ad
sed 7 bec p̄nti. in. de san. epi.
videns de qua. q. n̄c̄tra est multa
vite contemplatiue 7 religionis. 7
d. s̄. ergo formus debet haberi pro
7 bec opinio placet. An non in eum
m̄o fm̄ doc. communiter iustitiam
edine monasterium licet ipsam heredi
hoc eum casu testator d̄ic̄. 7
vite contemplatiue. Et tamen sub
ta de aliquo sub conditioe non
n̄c̄tra. communiter tenet q.
7 pbatur pro non adiecta. Nam h̄
vite contemplatiue. 7 videns a vi
7 pbatur pro non adiecta. vt d̄
s̄ illa que d̄ic̄t̄ impedit religionis

Et hoc intellige de rescripto contentioso. vt dicitur ibide. Et de gratioso. s. p. privilegio. extra de iudi. cu venissent. Sine diffinitivo extra corp? iur? cano. nia vagante. extra de si. instru. pastoralis: sine in. dno. Et sic pot? hoc exponi de rescripto qd triplici fidei dubium. si de fide dubitet: soluitur a papa. xliij. q. j. quotiens. Etia si indubitatuz sit. ex quo indubium vertitur. L. de sum. tri. l. i. Confert bona plura. i. plura beneficia cu cura. vel plures psonatus cu cura. extra de elec. dudum. el. ij. Irritat in. sectum. p. nunciacione electione seu p. uisionem. que non du facta est si coningat fieri irritam z inane. ex de elec. innotuit. Qd alius facere no pot. quia tractus futuri tps non ptinet ad inferioris iudicem hoc casu. ff. de vsuf. l. j. S. j. Leg? condit generaler extra de costi. c. j. Approbat imperiu. i. electum in imperatore. firmat. i. cofirmat electione vel infirmitat. Depont. i. imperatore. Et vngit. i. imperatore. rem. extra de elec. venerabilem. Et ex hoc quidaz sumperit ar. q. imperator recipit ordinem subdiaconatus. Qd reprobat glo. in. c. valentinian? l. xij. dil. Et comuniter doc. Et glo. ibi addit. q. imperator gerit officiu subdiaconi cu ministrari. h. debet ob hoc ena puto q. vulgares sumperint occasio. nem credendi q. imperator sit subdiacon? qd tamen est falsum. vt notat doc. in. d. c. venerabile. vnde impropie dicit imperator ascribi facit. nec debet inungi. Et de vncione imperator? z regum vide qd notat in. c. vnicio de sacra vnc. imperator aut? coronat triplici corona. s. ferrea. argentea z aurea. Et a quibz coronet. z de significato istoz metallo. rum. Vide glo. in de. romani. de iureiurando. L. o. c. alium generale facit. xvij. di. per totu. Sanctit qz sanctos. i. firmat z approbat z canonizat sanctos z in cathalago sanctoz ascribi facit. nec sine eius licentia debet aliqs sanctus venerari. quamcunqz dicat miraculis chouscare. extra de reli. z venera. sanctoz. c. j. Ens no esse facit. i. de aliquo facit nihil mutando etiā natura rei. extra de ex. pla. tarta. Mo ens fore. i. de nihilo aliqd facit. ex d. trassa. p. c. j. Pallia semp portat. l. vbiqz. extra de vsu pa. ad honore. Concedit. l. palliu. Et nullus alius etiam legatus. extra de elec. significasti. Legi nec subiacz vli. quia princeps solutus est legibus. ff. de legi. l. princeps. Appellat ad hunc medio sine. i. immediate. i. omisso medio. de ap. c. dilecti. Iudiciuqz e pio lege suu. Nam eius sententia facit ius. extra de re. iudi. In causis. Monachū reuocat renitentē. Nam abbate z monacho renitentibz z contradicentibus: potest monachū trahere de monasterio z alioy episcopo vel principi in sociū assignare. ix. q. ij. per principalem. Nec mirū. nam de monacho potest facere non monachū. extra de ita. mo. cum ad monasteriu. Ad ius adulterio soluit generaliter. Sec? de episcopis. extra de iudi. ar. l. dena. Artat z laxat quicqd sponis nocet. i. impedi. menta matrimonij canonica: aliquotiens restringit z anihilat. Aliquotiens dilatat. vt extra de con. tang. non debet. xxxv. q. iij. quedaz lex. z capitulo qd scripsi. Ordinat extra tempora. s. dando sacru

ordinem. z ipse solus potest subdiaconū facere extra quatuor tempora. puta. in dominicis. extra de tempo. or. c. j. Promotū scilicet subdiaconum per papam. scilicet idem papa pmouet z no alius nisi de mandato suo. extra de tem. or. cum in distribu. endis. Ordinat atqz die qua consecrat z ipse. extra de elec. quod sicut. Quentisqz locum cōcedit. Nullus em alius potest conferre beneficiuz nondum vacans. extra de concess. pre. c. j. Iureqz puat auferendo vni z conferendo alij. vnde etiam potest venire cōtra concilia. extra de elec. significasti. quod no potest legatus. extra de pben. dilectus. el. j. Insignit. i. insignia episcopalia concedit aliq. tiens abbatibus z alijs inferioribus. puta. mitrā baculum pastoralem. anulum. sandalia z hmoi. extra de puul. c. abbates. z capitulo vt apostolice li. vj. Laico sacra dat. id est spiritualia concedit. sic ius eligēdi. ex de iure patro. nobis. A decimus eximendo ipsum. extra de deci. a nobis. Quod alius facere non potest. Et potest laicis spiritualia delegare que tamē sunt eis als interdicta. extra de costi. ecclesia sancte marie. Crisma ministro. id est cōcedit psbytero q. possit infantem chusmare in fronte. xcv. dist. peruenit. Quod a nullo alio fieri pot. extra de consue. quanto. Summa sede sedet. scilicet in illa: quā sibi dominus in petri persona specialiter elegit. extra qui si. sint le. per venerabilem. Plenusqz vicarius extat. q. ius em quilibet episcopus possit dici vicarius xpi. tamē est particularis sed papa est vicarius generalis vnde omnia regit z de omnibz vt sibi placet iudicat z disponit. ix. q. iij. cuncta per mundū. z capitulo per principalem Legatus vo p̄dicta vsurpare non debet nisi velit confundi. extra de vsu pallij. c. nisi. z de trans. pla. c. j. ij. et. iij.

Sed que potest facere legatus in puincia sibi decreta. Rū. fm Directoriā potest omnia exercere que faceret ipse qui eū transiulit: pter ea q. summo pontifici referuant: que posita sunt in prece. denti. S. Nam ad ipsum spectat puincia sibi cōmissam malis hominibz purgare. ff. de of. p̄li. l. iij. Item audire causas puincialiū que per appellationem vel querimoniaz ad eum deferunt. extra eo. capitulo pmo. Item potest facere conciliū particulare. puta. puinciale cum episcopis puincie sibi decreta. Item z eius indulgentie: sicut z indulgentie episcopoz sunt perpetue. Itē legatus de latere archiepiscopoz. episcopoz z exemptoz electiones potest ex officio confirmare. Sed alij legati hoc nequeūt: nisi eis a sede apostolica specialiter sit concessum. extra de elec. si abbatē. li. vj.

Legatus de latere dūtaxat potest de exemptis se impedire. etiā qui immediate subsunt pape. Et de causis que contra ipsos mouent saluis tamen que sedi apostolice specialiter per puilegia eoz referuantur. non obstantibus puilegijs. quia fm glo. in capitulo quod translationē. de of. le. puilegia erimunt eos a iurisdictione episcopoz. secus a iurisdictione pape vel legatorum. de alijs secus. nisi hoc eis specialiter cōmittat: De ordine tamen

Legatus

fratrum minor videtur aliud dicendum. de q̄ vide supra. Exemptus. Item exemptus a iurisdictione cuiuslibet ordinarij: non intelligit exemptus a iurisdictione legati. Ipsium eximentis.

¶ An autē legatus de latere possit alterare legata facta ad certum usum pium. & cōmutare in alium usum. Respon. pe. de perusio videt distinguere. q̄ aut ille vsus potest impleri de iure & de facto. puta. quia legatur quis. vt monasterium fieret in tali diocesi. Episcopus est contentus. Et sic tenet de iure: & nullum aliud impedimentū est in facto. quia pecunia est parata & cetera alia necessaria: nec est qui aduersetur. Et sic potest fieri de facto. Et tūc dico q̄ nō pōt pueri in aliū usum. Et iste ē casus c. nos quidē. de testa. Aut ille vsus potest impleri de iure. s̄ non de facto. puta. ppter guerram vel q̄ pecunia est modica vel nō est locus in ecclesia vbi legatur pro capella fienda & huiusmodi. Et iste est casus. l. legatam. ff. de adm. rerum ad ci. perti. Et tūc potest fieri cōmutatio auctoritate superioris etiā si in testamento sit clausula q̄ nō possit cōverti ad alium usum q̄ deputatū. Ratio. quia voluntas testatoris debz interpretari fm̄ ius cōmune. vt res magis valeat q̄ pereat. Et ideo cū de iure cōmuni possit in alium usum cōverti. non obstat talis clausula ergo &c. Et ex his dicit Spe. q̄ si mihi legatur vt vadā vltra mare & nullus audet ire. q̄ cōsequer legatū licet nō vadā dūmō vadā ad simile locum. Similiter si testator legat p labore itineris vel penitentie sibi iniuncte vt vadā romam: et propter impedimentū non possum ire: cōsequar legatū. dūmodo ad locū cōsimilem vadā. d. l. legatam. Excipitur tamen qd̄ legatur pro subsidio terre sancte: quia si nunc nō possum. expectabo tempus. & seruabit legatum capitulo magne. extra de voto. Aut vsus potest impleri de facto s̄ non de iure. Et tūc aut hoc est quia nō est ad alium finē honestum. puta. legat quis capitulo vt fiat ludus theatralis in ecclesia qui est illicitus. Et sic legatum est inutile. & non fiet cōuersio. vel nō potest fieri de iure. Non quia nō sit ad finem honestū. sed quia ius prohibet. Et sic fiet cōuersio in alium usum honestum. vt est casus in. l. legatū. ff. de vsufr. le. Et sic intellige dictū capitulum. nos in v. non potest impleri. s. de iure. Exemplū. testator legat q̄ p̄dicatores vel minores se conferant ad habitandū in domibz suis. & celebrent ibi diuina p salute anime sue. hoc de iure fieri non potest p capitulum vnicū. de ex. prel. li. vj. tamen vsus est honestus. quia p anima & cultu diuino. Similiter legat vt fiat ecclesia in tali loco nō potest fieri. ppter p̄uilegiū quod habent p̄dicatores & minores de distantia canaz & h̄m̄. Et ideo fiet in alio loco cōgruo & honesto.

¶ Cuius auctoritate fiet talis cōmutatio. Respon. dit dictus pe. q̄ si non subest causa. puta. quia potest de iure & de facto impleri. tūc solus papa potest. d. l. legatam. & de. quia contingit. de reli. do. Si subest causa legitima: potest diocesanus: etiā si posset impleri de iure & de facto. nisi testator pro-

uidisset quid fiendum de legato: vsu non impleto quia si prouidisset nō posset fieri cōmutatio. Sed Bar. in. d. l. legatam. dat optimaz distinctionem trinebrem per illam. l. dicens. q̄ quando relinquitur vt fiat aliquod opus non licitum. tūc cōuertitur in aliud opus licitum auctoritate primi superioris: causa cognita vocatis his quoz interesse potest. vt. l. legatum. ff. de vsufr. le. Si vō potest licite fieri: tūc si pecunia p hoc relicta sufficit: nō potest cōverti in alium usum nisi auctoritate p̄cipis. vt. d. l. legatam. in principio. Aut nō sufficit & tūc potest cōverti in alium usum absq̄ p̄cipis auctoritate. vt. d. l. legatam. in fi. bec Barto. Et hec distinctio euacuat questionē nostram p̄ncipalem & omnes alias. Et vide ad hoc nota. per Bal. Ang. & Sali. in. l. si testamentū. l. de testa. vbi strictius dicunt q̄ nō licet pape alterare vsum illarum rerum que per fideles sunt relicte. Et hec intellige de potentia ordinaria. sed de potentia ab soluta bene potest ipse solus. d. de. quia contingit d. l. legatam. et. d. l. legatum. dū tamen in ipsa alteratione: quam facit papa seu imperator: appareat de causa. Nam debet constare p̄ncipem vel eum suprema potestate fm̄ Inno. capitulo innotuit de electi. Et dicit Bal. q̄ raro debet p̄nceps vti plenitudine potestatis. Omnis tamen ratio motiua p̄ncipis habetur pro causa fm̄ Bal. in. l. rescripta. l. de p̄cibus imperator offerendis. Et si lo li p̄ncipi conuenit dicere. sic fiat. Alij autē debet dicere. fiat iusticia.

¶ Vtrum autē quando debet fieri cōmutatio requiratur consensus heredis grauari. Respon. dit pe. de peru. q̄ si nō potest impleri de iure vel de facto. requirit consensus heredis & ecclesie cui sit legatum & ita loquit. d. l. legatum. Idē dic q̄ nō ex causa legitima debet fieri cōmutatio.

¶ Quid autē si dubitetur: an sit causa legitima vt fiat cōmutatio vel ecclesia cui legatur vel heredes non consentiant. Respon. dit dictus pe. q̄ solus episcopus poterit. Et si ecclesia cui legatur consentit vt fiat commutatio. & heredes contradicant: nihilominus episcopus fauebit ecclesie legatane: fauore voluntatis adimplendi & non heredi. Vide etiam Ludo. ro. in suis singularibus. vbi dicit q̄ si testator legatur ecclesie decem conuertenda in ca licem vel mille vt construatur ecclesia. Si non est opus ecclesie illud fieri. de cōsensu episcopi potest in aliud conuertit. quia vbiq̄q̄ aliquid relinquitur in usum pium: quo nō est opus. potest p ep̄m solum fieri translatio nihil tamē allegat.

¶ Legatus quātūcūq̄ plenam legationem habeat. siue etiā habeat p̄teritū ecclesie sue. nō habet ex hoc potestatem cōferendi beneficia. nisi ei specialiter sit cōcessum vel nisi sit cardinalis. extra eo. officij. li. vj. Quod si ecclesia habet patronū laicū. non potest conferri per legatum: nisi ei quē patronus p̄sentaret. Eodē modo si habet patronū clericū: cui patronatus cōpetit ratione sui patrimonij. extra de iure pa. cum dilectus. Secus si clericus sit patronus rōne ecclesie. vel etiā si sit collegium.

quis tunc cōmutatio potest
quia potest q̄ minus est. l. p̄
non requirit q̄o. facit extra de
hoc nota q̄o.
¶ Omnes cōmutationes que
fiat a quocūq̄ legato aucto
ad cōmutationes deputatis q̄
extra de cōmutatione. Quin etiā si
fiat a legatore. Quin etiā si
legatus aliqua ecclesia facit
nō potest illa pendente face
Similiter etiā post q̄ reuer
nens ad collationē cuiuslibet
pendere nō poterit aliud
p̄ncipis. extra eo. p̄sentat. li. vj.
¶ Nullus legatus potest fa
nem de ecclesia & dignitatibz
cuiuslibet habet & electionē aff
tere. q̄o. eligere & postulare vt
beratores. li. vj.
¶ Nullus legatus potest cō
tra vel special. vt recepta reli
bent beneficia possint illa alte
rari et cō. deliberatione. li. vj.
¶ Cōmutationes legato & do
Scus si causis delegat. qui
antea non dunt in iudicio de
legatorum dilectum citati
remunt.
¶ An autē solus legatus pos
set in. an. c. fi. extra eo. q̄ in
nomem solus legatus potest
modo illa statuta nō sint con
les quibz legatus non potest
Idem dicitur in ep̄o. vt no
nō potest facere statuta: quo nō
Scimus legatus velle statuta
bus h̄m̄ p̄uilegiū. tamen
rum cōmunita p̄sentiam.
d. c. fi.
¶ Legatus non pōt p̄sentari
aut eius sententia irritare. s̄ p
re & exequi. extra de h̄m̄. d. vj.
¶ Quot modis finitur legat
tuo modis. Primo si datus
p̄sentino rēpore finita est le
de causis. Secundo. quā
nō. l. iudicium. Tercio. quā
tamen animo non redendū
tando extra eo. in out. Quā
legatus nō tamen morte cōstit
tū. vj.
¶ Legatus non pōt p̄sentari
matrimonio natus
tamen rep̄tatur. unde si vir
natus ecclesie bona fide. cred
tū. cā tamē nō efficitur vel

quia tunc eo irrequisito potest legatus conferre. quia potest qd maius est. s. ipsas ecclesias conferre. non requisito epo. facit extra de of. le. dilectus r ubi hoc notat glo.

Omnes reservationes quoruncunq; beneficioz facte a quocunq; legato auctoritate legationis vel ab executoribus deputatis p ipsum. r omnia decreta sine denunciations r pcessus carent viribus finita legatione. Quinena si durante legatione. legatus in aliqua ecclesia facit aliquam reservationem. no potest illa pendente facere aliam in illa ecclesia. Similiter etia postq; reservavit unu beneficium ptinens ad collationem cuiuscunq; ipsa reservatione pendente no poterit aliud reservare qd ad eundem ptinet. extra eo. p. senti. li. vi.

Nullus legatus potest facere aliquam reservationem de ecclesijs r dignitatibus eaz. ubi illi qui pfiuntur habet p electionem assumi; nec se intronitare. qn eligere r postulare valeant. extra eo. deliberatione. li. vi.

Nullus legatus potest concedere alicui in generali vel speciali. vt recepta resignatione illor; q habent beneficia possint illa alteri conferre. aliter non valet. et eo. deliberatione. li. vi.

Constitutiones legator; durant r sunt ppetue. Secus si causas delegant. quia egressus illis de p. nunciis non durat iurisdictione delegatorum. nisi ante legatorum discessum citatio pcesserit. extra eo. nemini.

An aut solus legatus possit statuta edere. Dic fm no. in. c. fi. extra eo. q in spectantibus ad iurisdictionem solus legatus potest facere statuta. dummodo illa statuta no sint contra canones generales. quibus legatus non potest in aliquo derogare. Idem dicimus in epo. vt notat Jo. an. in. c. fi. de of. archiep. Idem dicit Be. r plus. videlicet. q eps no potest facere statuta; quo ius comune artetur. Si tamen legatus vellet statuere in concernentibus aliorum p. iudicium. tunc debet habere illorum consensum seu p. sentiam. vt notat Inno. in d. c. fi.

Legatus non potest pcessum delegati impedire. aut eius sententiam irritare. s. potest eam confirmare r exequi. extra eo. studuisti.

Quot modis finitur legatio. Rn. fm Jo. an. q. i. modis. Primo. si datus fuit legatus ad tempus. finito tempore finita est legatio. extra de offi. de le. de causis. Secundo. quando reuocatus est. ff. de iudi. l. iudicium. Tercio. quando egressus est legationem animo non redeundi. Secus si animo redeundi. extra eo. nouit. Quarto. p mortem ipsius legati. no tamen morte constituentis. extra eo. legatos. li. vi.

Legitimus filius quis est. Respon. fm Ray. qui de legitimo matrimonio natus est vel de eo qd legitimum reputabat. vn de si vir r mulier contraxerunt in facie ecclesie bona fide. credentes se legitime copulatos. cu tamen no essent vel etia si alter eoz tan

tum hoc credebatur. puta. quia contraxit cu eo quem nesciebat habere uxorem. talis reputatur legitimus r vtriq; parenti succedit. extra eo. ex tenore. Secus si clandestine contraxissent. quia videtur fuisse ignorantia affectata. Et multo magis si contraxerunt publice. scientes ambo impedimentum. et de clam. despon. cu inhibito.

Quot modis qs legitimus. Rn. triply. Primo p sequens matrimonium. Et hoc si inter illos poterat tunc qd habuerit illum filium esse matrimonium etia si ille vel illa anteq; sumeret talem coniugium prius cum altero contraxisset q postea moreret. de hoc vide supra filius. r. c. illegitimus. Secundo modo p specialem indulgentiam pape. de hoc vide s. d. c. Illegitimus. Si aut fiat per epum legitimatio valebit ad hoc vt minores ordines suscipere possit. r beneficium sine cura vbicunq; r ad successionem bonor; r actus legitimos seculares in terris temporaliter ecclesie subiecti. r etia in alijs terris. qtu ad ea p q no fieret alteri p. iudicium. Et multo magis valet ad hoc legitimatio p papam. Sed in his per que fit alteri p. iudicium. puta. q succedat ab intestato. no valet legitimatio. nec p papam. nec p epum in terris que eis temporaliter no subsunt fm Inno. et Ber. extra eo. p venerabile. de hoc vide s. Illegitimus. Tercio modo legitimus qs per leges seculares mult; modis. q reduci possunt ad tres. Primo. si pater filium naturale offerat curie impatoris efficiaturq; curialis. vt in autentico q. modis naturalis. effi. sui. s. si qs igit. coll. vij. Idem si offerat eum curie ciuitatis. de qua vel de cuius vico sit oriundus. vt in insti. de nup. s. ultimo. Secundus modus si pater decedens in testamento filium naturalem nominet legitimu heredem. Et ipse postea offerat testamentu pncipi vel si pater in instrumto per publicam manu confectoy vel p. manu scripto. cu subscriptione triu testiu. cu filium nominet nec adiecit naturale. vt in autentico vt liceat ma. r. anie. s. ad hec. Tercius modus. si nullo filio legitimo existente. ipse naturalis filius seipsum offerat curie. vt in autentico. q. mo. na. effi. le. s. j. Nec legitimatio p leges facta. valet ad secularia r tpalia quo ad successionem r dignitates in terris tm subiecti potestati legitimatis r in alijs vbi no fit alteri p. iudicium. Ad ordinem tm vel dignitatem ecclesie no se extendit fm Inno. r Ber. Spurijs vo non possunt legitimari qntu est p leges. Sed impator vel ali; auctoritate eius aliquando de gratia legitimat r similiter papa.

Quid si impator legem faceret vel rescriptu concederet q spurius succederet no obstantibus legibus contrarijs. Rndit Alstn. li. viij. ti. xxvij. de merte. Ho. q licet impator illegitimos possit ad hereditatem admittere tanq; legitimos. tm no potest super hoc legem generalem edere. q multi no curarent vni filios haberet. dummodo sibi succederent. Et sic lex talis esset causa multor; mortalium peccator;. ergo abolenda. et de p. scrip. c. fi.

Non qd aut legitimatio vel emancipatio possit fieri de filio quo ad certu actum. r quo ad alios no

Legitima portio

Rū. Bar. in. l. j. §. in filij. ff. ad trebel. relinquit sub dubio. Sed Ang. in. l. si ab eo. L. de le. h. r. concludit. q. sic. Et Paulus de castro dicit se alio consiluisse q. pater potest legitimare filium spurium: cum hac conditione: ne succedat. et ita dicit se postmodum inuenisse. Rai. de for. q. ita consulerat: in ciuitate puana. Quo tamen ad legitimacionem respectu vniuersi actus Bal. in. l. senium. L. de testa. tenet q. nō. q. libertas est indimissibilis. l. j. §. j. L. de lat. li. tol. Et ad hoc facit tex. in. l. quesitum. ff. de adop. Et hec opinio videtur communior. Sed dicitur Pau. et aliorum fm Ber. cep. in tractatu suo de cautel. potest. pcedere q. per viam dispensationis fieri possit. vt p. certo actu tantam dispensat q. fiat status mutatio. vt notatur in. l. si pariter. ff. de libe. ca. Et ideo cautela est penitus q. habent filios legitimos et naturales. et spurios. q. vellent ipsos spurios legitimari facere. h. nolent q. succederent cum legitimis pariter: nisi certo modo. put. eis parentibus placuerit. Nam comes palatinus vel alius q. habet potestatem legitimandi licet nō possit legitimare q. tuz ad vnum actum nisi quia legitimatio est reintegratio totius status. d. l. quesitū. et d. l. si pariter. tamen potest dispensare vt possit succedere certo modo. quia ista non est proprie legitimatio. h. dispensatio. Et licet iste comes nō possit plus facere q. sibi commissum sit: minus tamen facere potest. quia non habet seruare formam sui privilegij: sicut facere debet inder delegatus.

Legitima portio. Sciendum q. olim fuit licitū cuiuslibet totam hereditatem suam relinquere alteri. Sed falcidius statuit: q. quarta deberet relinqui legitimis heredibus. Et triplex est legitima portio: quā vna est debita iure nature. Et dicitur debita bonorum subsidium. Et hec debet filiis tuis: qui sine causa exheredari nō possunt. Et huic portioni nullam grauenam vel dilatio potest imponi. L. de inoffi. testa. omnimodo et duabus. l. sequen. Et hec est talis si sunt quatuor filij. et infra debet habere tertiam partem. Si sunt quinque vel ultra debent habere medietatem. L. de inoffi. te. auten. nouissima. Et intellige tertiam partem vel medietatem eius q. eis deferebat ab intestato. vt notat glo. in. l. si arrogator. de ado. et ibi Bar. p. hoc allegat. l. papinianus. §. qd. autē. ff. de inoffi. te. Et intellige deductis de his: si q. essent. Item est alia portio. i. quarta falcidie: que debet iure institutionis. vt cum aliquis est institutus heres. et illa hereditas est exhausta p. legata: tunc institutus potest detrabere sibi vsq. ad quartam partem hereditatis: detrabendo de singulis legatis. i. de q. cunq. legato p. rata ratiū q. tuz eident est legatū ad quartam habendam. insti. co. primo Responso. fallit primo in his que ad pias causas relinquuntur ecclesie vel pio loco. vt in auten. similiter. L. ad. l. fal. Nota tamen q. si ecclesia vel alius pius locus institueret heres: tunc detraberet falcidiam de legatis factis alij ecclesie vel pio loco: q. concurrat privilegium cum privilegio. Et sic concur-

rentibus privilegij videntur iure communi. facit. l. assiduis. L. qui po. in pig. ha. Et dy. in. l. si q. ad declinandam. L. de epis. et de. idem tenet. Et qd. dicitur e. q. quarta debet delegatis ad pias causas. Bal. in. l. anna. §. ticio. ff. de condi. et de. Item dicit etiam si indirecte relinquat. vt si mihi relinquit fundus cum pacto q. restituam ecclesie. nam tunc nō deducitur falcidia. sicut nō deducitur si directo esset relictus ecclesie. Item cessat falcidia: quando testator sciens quantitatē patrimonij sui expresse illam prohibet vel si heres nō fecit inuentariū tempore et modis a iure statutis. vt in auten. h. cum testator. L. ad. l. fal. vel si heres infra tempus legitimū voluntati nō paruerit testatoris. extra de te. Rainaldus in si. Et ibi dicit glo. q. tempus legitimū est tempus anni computandum a iussu iudicis infra qd. tempus si non puenierit dicit q. etiam perdit omnia. excepto q. sibi debet ex fideicommissio. Item cessat falcidia quando aliqua sunt ita relicta vt non alienentur: h. remaneant apud successores eius cui relinquantur. vt in autentica. h. et in ea. L. eo. Item est tertia que dicitur trebellianica vt cum aliquis institutus heres rogatur vt alij restituat hereditatem. Nam talis institutus potest retinere quartam partem de tota hereditate. vt institui. de fideicō. here. §. sed quia. Et hec detrabitur de tota hereditate. Et in hac computantur legata et donationes. Et p. hoc infert Panor. in. c. rainucius. de testa. q. quarta que debet iure institutionis. i. cum hereditas est exhausta legatis est magis privilegiata q. quarta trebellianica. Et quarta trebellianica est magis privilegiata q. legitima que debet filio. Nam in quarta que debet iure institutionis nō computantur nisi ea q. obueniunt heredi iure institutionis. Nō autē legata vel alio titulo puenientia: Sed in quarta trebellianica computantur non solum ea que pueniunt heredi iure institutionis. h. etiam omnia q. pueniunt ex testamento. puta. iure legati vel donationis. Alia vero venientia extra testamentum non computantur. In legitima vero debita iure nature computantur non solum ea que pueniunt ex testamento quocunq. titulo. h. etiam vnde cunq. sint pfecta. scz a defuncto. Secus si aliquid caperet extra patrimonium defuncti. quia illud in quartam nō imputatur. vt. l. sciurus. §. repletionem. L. de inoffi. te. Et hoc etiam vult Bar. in. l. in quarta. ff. ad trebellianicam. Aduertendū tamen circa hoc vltimū fm Panor. in. c. rainucius. p. allegato. q. aut pater filio donauit ob eam. puta. dotis vel donationis ppter nuptias. Et illud imputat in suam legitimam. vt in auten. ex testamento. L. de colla. Aut fuit facta donatio simpliciter. et tunc illi tenuit. vt quia fuit facta filio emancipato vel filio vt benemerito: et tunc illud non imputat in quartam. quia valet hec donatio ac si fuisset facta extraneo. Aut donatio nō tenuit in vita. et tunc computat in legitimam. etiam si confirmet morte.

Queritur. an filio sufficiat habere legitimam quocunq. relicti titulo. Respon. Bar. in autē. nouissima. L. de inoffi. testamen. dicit q. bodie debet ha-

bere iure institutionis vt in aut
pella cognoscitur. Calud. Rai.
magis benevolentia. Item quia
secundum in hereditate vt notat in
bere autē. Item debet habere de
vultum vt in auten. de trebel.
mas. Et licet vna me. de vlti
in filijs. Dicit etiam glo. in d.
q. in vno numero facta institui
lum. vt in d. auten. vt. c. de a
§. contra si qui. Hecur tamen a
L. de inoffi. testamen. l. com
re filios relinqueret fideicom
vt vult Bar. in. l. in quarta. §.
trebellianica. Item Bar. in. l. sen
L. de inoffi. testamen. et ibi
ter. in corpore vnde iam aut
alle. expresse mentione facta q.
cōmū. Hoc etiam videtur exp
rogatus.
Quero an parentes debeant
tamam iure institutionis. Rai.
nouissima. dicit q. glo. in. l. j.
na tangit istam. q. in patrono.
tronus potest habere quocunq.
pater et patronus equiparant
quodlibet que notat in. d. l. j. in
nar ista diuersitas. ergo. et. p.
tatur expresse remanet in corpore
L. de ap. hoc Bar. Bal. tamen
num in. l. j. §. de. de. pol. cōre
lius debet relinquere parenti
Et fundat se per. expresse sum
erca patronum. Et ibi hoc vid
de. et hoc opinio est tenenda. Et
vltimus nullus filios relinquit. q.
sunt. nulla legitima videtur de
in vltimo succedit. vt est glo. vnde
q. in. in. p. p. sol. §. nostra
no. Et non tamen quia in success
est liberor. vna vult. de. loc. ab
Glo. in. l. pater filius. ff. de ino
institui patre etiam ex cambio libe
videt communis.
Quero. vtrum in decedente
gima sicut est aucta in filijs v
nullum. Rai. Bar. in dicta an
de mente glo. et doc. dicit q. sic
et. §. j.
Vtrum p. nō consecrationē in
debet iure nature. Rai.
vult. L. c. referet glo. tenere
vultus. L. de fideicō.
Et autē in male ablati in
Bar. in. l. j. L. de la. san. a
licet incerta ita q. veniant
pateris. nā tunc dicit relin
pater filius cui fuit. Sed si
vult male ablati certa illis per
tamen non videt. ap. relin

bere iure institutionis. vt in auten. vt cum de ap-
 pella. cognoscitur. §. aliud. Ratio quia est titulus
 magis honorabilis. Item quia habet ius acce-
 scendi in hereditate. vt notat in l. quotiens. l. de
 here. insti. Item debet habere dicta legitimam cum
 usufructu. vt in auten. de trien. 7 semi. §. pbihe-
 mus. Et sic lex vxori mee. de usufru. lega. est corre-
 cta in filijs. Vide etiā glo. in d. §. aliud. que dicit.
 qd in vno nummo facta institutio. excludit quere-
 lam. vt in d. auten. vt euz de appella. cognoscitur
 §. ceterū si qui. Agetur tamē ad supplementū. vt
 l. de inofficio. testamen. l. omni modo. nec suffice-
 ret si filio relinqueret fideicommissum vniuersale.
 vt vult Bar. in l. ita tamen. §. qui rogatus. ff. ad
 trebellia. Idem Bar. in l. semus. §. cum autem.
 l. de inofficio. testamen. 7 ibi reprobat glo. quia
 lex. in corpore vnde sumit autētiā nouissima pre-
 alle. expressaz mentionē facit qd nō valet iure fidei-
 comisi. Hoc etiam videtur expressum in d. §. qui
 rogatus.

Quero an parentes debeant habere hodie legi-
 timam iure institutionis. Rñ. Bar. in d. auten.
 nouissima. dicit qd glo. in l. j. §. ff. si a pa. qd fue-
 rit. tangit istam. q. in patrono. Et cōcludit qd pa-
 tronus potest habere quocunq; relicti titulo. Sz
 pater 7 patronus equiperant ad omnia. exceptis
 quibusdā que notant in d. l. j. inter que non repe-
 ritur ista diuersitas. ergo rē. Preterea qd nō mi-
 tatur expresse remanet incorrectū. vt l. recipimus
 l. de ap. hec Bar. Bal. tamē videt tenere cōtra-
 rium in l. j. l. de bo. pos. cōtra tab. li. vbi dicit qd fi-
 lius debet relinquere parentib; iure institutionis
 Et fundat se p. tex. expresse in d. l. omni modo.
 circa principiū. Et ibi hoc idem tenet. idē Ia. de
 bel. 7 hec opinio est tenēda. Et hoc vey vbi filius
 testans nullos filios reliquit. quoniā vbi filij sup-
 essent: nulla legitima videt debita patri. Immo
 in nihil succedit. vt est glo. valde notabilis. insti.
 qui mo. ins pa. po. sol. §. nostra autē. in ver. patro-
 no. Et non mirū. quia in successione. prima causa
 est liberor. vt in autē. de suc. ab inte. circa pncipiū
 glo. in l. pater filij. ff. de inoffi. te. tenet debere
 institui patrē etiā extantib; liberis. Sed p̄imum
 videt cōmunis.

Quero. vtrū in ascendenti sit aucta portio legi-
 tima sicut est aucta in filijs vsq; ad trientem 7 se-
 missem. Rñ. Bar. in dicta autentica nouissima.
 de mente glo. 7 doc. dicit qd sic. vt in auten. de tri-
 7 se. §. j.

Vtrū p nō confectionē inuentarij pdaē legiti-
 ma debita iure nature. Rñ. Bar. in autē. §. cum
 testator. l. e. refert glo. tenere qd nō in auten. hoc
 amplius. l. de fideicō.

An autē in male ablati incertis cesset falcidia.
 Rñ. Bar. in l. j. l. de sa. san. ec. videtur tenere qd
 sic. si sint incerta ita qd veniant distribuenda inter
 pauperes. nā tunc dicit relinquitur ad pias causas. l.
 p anima illius cui fuit. Sed si relinquit qd debi-
 ta vel male ablata certa illis personis quib; debent
 tunc non videt p̄re relictum ad pias causas

prima em causa relicti tunc est. quia debitum. nō
 ipsa pia causa. tunc em proprie est ad pias causas
 quādo nulla necessitas subest. h solum ipsa religio
 7 ipsa liberalitas. erga deū. Et in istis videtur con-
 cludere qd possit detrabi falcidia. nisi ille cui relin-
 quitur vere pbaret sibi debitū aliunde qd est testa-
 mento. vt ff. de auro. et argento lega. l. qui vxori.
 hec Bar. vide etiā ad p̄dicta que notat Alstē. li.
 ij. ti. xxv. post monal. qd p̄pter male ablata incerta
 si nō possunt pbari. nō credit qd liberi vel paren-
 tes si cōsentire nolint: possint legitima sibi debita
 iure nature defraudari. Al's em possit testator de
 leui fingere male ablata multa. vt p̄dictos legiti-
 ma defraudaret. Quod iniquum est: quia si talia
 male ablata nō possent pbari non tenet heres sol-
 uere vt debitū: seu vt es alienū. h vt legatum alie-
 gat legem secundā 7 terciā. l. de fal. mo. Et ideo
 bonū consiliū est qd ipse testator satisfaciāt de illis
 dum viuit vel faciat qd filius obliget se ad soluē-
 dum insoludū illa. legitima nō detracta. in quo ca-
 su tenebit. Si autē nō possit ad hoc filiū in duce-
 re: nō faciat testamētū. h codicillū: in quo ordinet
 qd omnia bona distribuāt pauperib; p male ab-
 latis incertis: asserens qd plura sunt sua male ab-
 lata qd omnia bona sua. Similit mala ablata cer-
 ta: que tñ pbari nō possunt: relinqt illis psonis a
 quib; habuit. 7 male ablata certa qd pbari nō p̄nt
 sunt sicut es alienū.

Quero. in istis legatis ad pias causas cessat fal-
 cidia. An p hoc p̄tineat ad onus heredis. An alio-
 rum. Rñ. Bar. in autē. §. et in ea. l. ad l. fal. dicit
 qd onerāt heredes 7 legatarios. quia ista legata de-
 bent ante omnia detrabi vt es alienū. vt ff. ad l.
 fal. l. eris alieni. Et sic ex hoc heres habebit mino-
 rem quartam 7 alij legatarij habebunt minus de
 legato.

An autē p nō confectionē inuentarij pdatur tre-
 bellianica. Rñ. Bar. i. d. autē. §. cū testator. tenet
 qd nō. qd nō debet induci correctio legis nisi in ca-
 su legis corrigētis. vt l. p̄cipimus. l. de app. Idē
 tenet Jac. de bel.

Dez de fideicōmissio vniuersali relicto ad pias
 causas detrabat trebellianica. Bar. in d. auten. §.
 7 in ea. dicit se pluries cōsuluisse qd cessat trebellia-
 nica licet glo. in c. j. de testa. li. vj. teneat contrariū
 p̄cipue p hanc rōnē. qd nō videt eadē ratio in falcid-
 dia 7 trebellianica. qd licet in r. licetis p̄cularibus
 nō detrabat heres. habet tñ de alio qd est in here-
 ditate. h in fideicommissio vniuersali nō detrabat.
 tunc frustra erit heres. Sed Bar. in l. marcellus
 ff. ad trebel. dicit hoc esse p̄ter. in corpore. vnde su-
 mitur autē. similit. l. ad l. fal. vbi loquitur quando
 tota substātia est exhausta nec est inuacū heres
 quia tex. in autē. de here. 7 fal. §. si vō exp̄sum. di-
 cit qd habet meritū quo ad deū. quia exercuit actū
 p̄ium.

Que aut sit differētia inter legatum 7 fideicōm-
 missum. Rñ. Panoz. in c. raynaldus. de testa. di-
 cit qd legatū dicit qd dispositiones vel testamenta
 cōferunt in legatariū. fideicōmissum vō dicitur
 dd ij

Legitima portio

quā q̄s capit de manu alterius; p̄nta. relinquo tibi fundū. 7 volo vt illi restituas semp̄onio. nam: respectu tui est legatū. h̄ respectu semp̄onij est fidei-
cōmissum. Sic appellatū. quia fidei tue cōmittit. vt restituas semp̄onio. Sed hodie fidei cōmissa 7 legata sunt adequata. vt. l. j. 7. ij. l. cōmuna del. Et dicit fidei cōmissum particulare q̄ nō hereditas. sed certa bona particularia veniunt restituenda. Et per hoc habes quid sit fidei cōmissum vniuersale.

¶ Quero. legata minuunt quandoq; p̄pter defectum patrimonij. vt si testator legat plus q̄ habeat. Itē minuunt q̄nq; p̄pter falcidiā. vt. l. in quartam. ff. ad. l. fal. An legata ad pias causas recipiāt diminutionē. p̄pter defectus patrimonij: sicut alia legata ad nō pias causas. Bar. in. d. auten. sed et in ea. dicit q̄ sic. Nec obstat. qd̄ posset dici q̄ detrahitur vt es alienum. Intellige quo ad quid. s. quo ad computationem falcidie. nō quo ad alia. quod apparet in eo. quia talia relicta ad pias causas minuuntur. p̄pter legitimā debitam iure nature. vt notatur in. l. si quis ad decinendam. l. de epi. 7 de.

¶ Quero an testator possit p̄hibere trebellianicā. Bar. in. d. marcellus concludit q̄ sic. Et dicit q̄ Dofor. Jac. de are. 7 Ly. tenent idē.

¶ Quero quid si ecclesia vel aliq̄d hospitale instituitur heres. 7 adeat absq; beneficio inuentarij. An teneat insolidū. Bar. in. d. auten. h̄ cum testator. Rūdit per verbū. cogitabit. Sed in. l. j. l. de fac. san. ec. tenet q̄ nō. quia iura ciuilia nō p̄nt obligare eccliam 7 pia loca vltra vires hēditarias cū talis obligatio nō sit de iure nāli 7 in legatis ad pias causas cessat omnis solemnitas iuris ciuilis. Si tamē aliquis sacerdos instituat heres rōne cōsanguinitatis vel amicitie. nō respectu religionis diuine. tunc putat teneri insolidū. vt in autentico de here. 7 fal. §. pe. Secus si amore dei vel pro anima sua.

¶ Nun qd̄ autē quis possit deducere duas q̄rtas scz debita iure nature 7 trebellianicam. Rū. olim fuerunt opinionēs. vt patet in. l. q̄q̄. l. ad. l. fal. Sed hodie dic cum Bar. in. l. papinianus. §. me minuisse. ff. de inoffi. tes. vbi distinguit q̄ si substitutio: aut rogatio sit pure facta. Et tunc nō detrahit nisi vnā quartā. Aut sit rogatio de restituēdo sub cōditione. puta. si decedat sine liberis vel post certū tempus. Et tunc detrahet duas. Et ista opinio est approbata de iure canonico in. c. rainua. 7 in. c. raynaldus. de testa. licet nō videat vera de iure ciuili. vt in auten. de resti. §. quā obrem. tamē ita obseruat. vt decre. dicunt. Sed vbi quis esset rogatus de restituendo incōtinētū vel pure. Bar. dicit. q̄ illas decre. non obseruaret. Et sic dicit se pluries cōsuluisse. quod sepe accidit. q̄n dispositio nō valet iure testamētū. 7 est apposita clausula. q̄ si nō valet iure testamētū valet iure codicillo: 7c. tunc enī si testamētū non valet aliqua rōne. quia in eo nō sunt testes debiti vel alia rōne nō valet testator. videt voluisse. q̄ hereditas restituat ve-

nientibus ab intestato statim. vt notat in autentica ex causa. l. de li. p̄xte. Et sic non detraheret nisi vna quarta. hec Bar. de hac clausula codicillari. vide singularia infra Testamentū. ij. Ratio v̄o diuersitatis est fm̄ doc. vt refert Astē. lib. iij. ti. xv. q̄ vbi quis est rogatus restituere hereditatem post temp̄ certū vel si decedat sine liberis: potest incontinenti deducere quartā debitā iure nature. quia illam sine omni granamine debet habere. vt dictū est supra. In p̄cessu autē temp̄is deducet trebellianicā: in qua cū fructus p̄cepti computentur. minus diminiūt substantia hereditariā q̄ si restitueret incōtinētū. Et ideo tunc non deducet. quia tunc substantia defalcaretur. nō autē fructus.

¶ Que autē sit ratio q̄ in falcidia imputat solum quod iure hereditario capitur. 7 aliud in trebellianica. Blosa in. l. in quartam. ff. ad. l. fal. dicit. q̄ ratio est. quia in falcidia plus grauat heres. q̄ onera hereditaria remanent penes eū insolidū. Ideo releuat in hoc. vt solum qd̄ iure hereditario capit imputet in falcidiā. h̄ in trebellianica non sustinet onera nisi p̄ parte. ideo plus grauat.

¶ Que autē sit ratio q̄ illud qd̄ extra testamētū capitur: in quartā trebellianicā non imputat. vt l. pater filium. ff. ad. l. fal. Et tamen imputatur in quartā iure nature. Bar. in. d. l. in quartā dicit q̄ ratio est. quia falcidia 7 trebellianica debent occasione testamētū. Ideo in eam nō imputatur nisi qd̄ venit ex testamētū. debita v̄o iure nature venit aliunde. non enī proprie. puenit ex voluntate patris. sed ex dispositione legis. Nam velit nolit pater. oportet q̄ filius habeat legitimā suam. Et ex p̄dictis habes q̄ in alijs quartis que debentur ex alijs dispositionibus. vt mulieri vel viro ex forma statuti. tunc sibi imputatur quicquid extrinsecus venit. vt in autentica p̄xterea. l. vnde vir 7 vxor. Nota etiam fm̄ Astē. q̄ quo ad modū inchoandi huiusmodi quartas si heres institutus sit de liberis testatoris. ad quem pertinet portio naturalis. primo ex tota hereditate deducet ipsam legitimam portionem. s. terciam. i. quatuor vncias. Et reliquas v̄o octo vncijs defalcabit per. l. falcidiam iure institutionis quartā. id est duas vncias. Reliquas v̄o sex vncias. id est medietatem hereditatis diuidet inter legatarios pro rata. Insi. ad. l. fal. §. cum autem. Differt autem falcidia a trebellianica. quia per falcidiam deducitur quarta. non ex tota hereditate. sed ex singularibus relictis. vt dictum est. Sed trebellianica detrahitur ex tota hereditate. Item nota fm̄ eundem. q̄ si quis institutus sponte adierit hereditatem. tunc defalcata 7 retenta sibi portione trebellianica. scilicet quadrante: reliquas tres partes hereditatis restituet substituto. Si v̄o iudicis officio compulsus adierit totam hereditatem restituet. Insi. de fidei commissis. heredi. §. in primis. Nota etiam fm̄ Panomi. v̄nuz singulare. q̄ quarta trebellianica nō detrahit per heredē institutū in re certa. h̄ per heredē vniuersalem. Et ita cōsultuit Bol. p. l. j. ff.

ad l. fal. Et dicitur heredi vniuersalem quia institutus est in re certa quia hereditas. Sicut v̄o quia dicitur per heredē institutus in re certa. Et nota in d. c. raynaldus. Et dicitur institutus in re certa loco legatarij. Rū. Panom. post eas duas q̄ quo ad quedā habet que ad quedā loco heredis. de l. quocumq; l. de here. insti. Et nota operat v̄nuz notabilē in unquam coherede vniuersali nō legitime institutus in re certa. h̄ in re certa. quia nō potest testator p̄ status: p̄o parte institutus de here. insti. quā vilitatē non foret purus legatarius. Immo ex testamētū nō aditur hereditas per totū. Doc tamē intelligi pias causas. quia legata ad pias causas non aditur hereditate. vt p̄m. l. de la. san. ecclie. de quo la p̄mo.

¶ Nun qd̄ autē filius institutus in re certa hereditate paterna retenta. cuius est q̄ nō. quia cū in legitimis nō potest parte accepti p̄dare. Et hanc opinionē tenet de acq. here. §. Sol. l. vnica. Et cadē rōne idē dicitur de p̄ntato. quia nō potest a quocumq; tenam. 7 p̄ parte abstinere.

¶ An autē legitima portio quia remittatur. p̄pter delictum patris legem lole manifestans. Resp̄dēt de re iudi. refert Pand. dicit q̄ filij audita cōdēnatione capiam legimā: non tamen v̄nuz ad v̄nuz onem faciendā possunt tunc de iure nature. quia nō potest tolli p̄o hoc de qua pater non potest quare filium in calu ingratum. l. de un. p̄uocibus. facti autē de here. non implens. v̄o dicitur q̄ enī inobediens nō potest p̄uari. Zon. tenet contrariū. quia per tolli legitima. Debetur enī de l. p̄p̄onians. §. quarta. ff. de l. ius quasi cōtrahimus. quia ius sic obligat ad penam. ff. de ius. §. de lig. dicit opinionem quia legitima est quota honorum p̄o tempore mortis. nihil autē cōficata. ff. de interdic. 7c. tenet facti q̄ notat Bar. in l. de la. san. ec. vbi dicit filio hereditas non debetur nisi p̄o. n. l. §. si impuber. ff. de e. v̄nuz. §. facti ad. q. filius

ad l. fal. Et intelligo heredē vniuersalē. nō solum
eam qui insolidū est institutus heres. s. etiā qui in
certa quota hereditatis. Sicut videm⁹ in falcidia
que detrahi pōt per heredē institutū in dimidia.
vt pbatur in. d. c. raynaldus.

An autē institutus in re certa habeat p omnia
loco legatarij. Rñ. Panor. post glo. in. d. c. raynu
eius. dicit q̄ quo ad quedā habet loco legatarij. et
quo ad quedā loco heredis. de quo dicendū vt in
l. quociens. l. de here. insti. Et inter ceteros effe
ctus operat vñū notabilē in instituto in re certa.
quia coherede vniuersali nolente adire heredita
tem: aliter institutus in re certa habebit hereditates
in totū. quia nō pōt testator p parte decedere te
stans: et pro parte intestatus. l. j. §. si ex fundo. ff.
de here. insti. quā vtilitatē non consequeret iste si
foret purus legatarius. Immo pderet legatū et q̄
et testamēto nō aditur hereditas. l. si omis. cā. te.
q̄i per totū. Hoc tamē intellige de legatis nō ad
pias causas. quia legata ad piās causas debentur
enim non adita hereditate. vt voluit Bar. in. l.
pma. l. de sa. san. ecclē. de quo vide supra. Ecclē
lia pmo.

Quid autē filius institut⁹ heres possit repu
diare hereditatē paternā retenta sibi legitima. Di
cendū est q̄ nō. quia cū in legitima etiā fuerit in
stitutus. nō pōt pro parte acceptare et p parte re
pudiare. Et hanc opinionē tenet Bar. in. l. gerit.
ff. de acq. here. et Bal. l. l. vnica. l. q̄i nō pe. par.
Et eadē rōne idē dicendū ē patre decedēte ab in
testato. quia nō potest agnoscere hereditatem pa
ternam. et p parte abstinere.

An autē legitima portio que debetur iure natu
re amittatur ppter delictum patris commissum con
tra legem lese maiestatis. Respon. Lar. in. de. pa
storalis. de re. iudi. refert Land. tenere q̄ non. Et
dicit q̄ filij audita condēnatione patris: si furtim
capiant suam legitimā: non tenent saltem in foro
anime ad restitutionem faciendam principi. quia
possunt tenere de iure nature. que per ius positiu
um non potest tolli pro hoc de rei. Raynucius.
quia pater non potest priuare filium legitimā: nisi
in casu ingratiitudinis. l. de inoffi. te. quoniam in
pioribus. facit autē. de here. et fal. §. si quis autē
non implens. vbi dicitur. q̄ etiā propter reatus
inobedientie nō potest priuare filium legitimā. Sz
Zen. tenet contrariū. quia per contractum potest
tollī legitima. Debetur etiā deducto ere alieno. vt
l. papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. te. Sed in de
licis quasi cōtrahimus. quia per quasi contractū
quis se obligat ad penam. ff. de iure si. l. imperato
res. Jo. de lig. dicit opinionem Zen. esse viorem
quia legitima est quota bonorum: quam habebat
pater tempore mortis. nihil autem habet quando
sunt confiscata. ff. de interdic. et re. l. iij. Et p ista
opinionē facit q̄ notat Bar. in autentica. si qua
mulier. l. de sa. san. ec. vbi dicit q̄ portio legitima
filio debita. non debetur nisi post mortem natura
lem. vt. l. j. §. si impuberi. ff. de coll. bo. vbi Bar.
dicit. q̄ ille. §. facit ad. q. filius est condemnatus

pro maleficio. an pater debeat soluere condemna
tionem vsq̄ ad legitimam que filio debetur in bo
nis eius. Et dicit. q̄ videtur tex. ibi q̄ non. quia
in vita patris non debet legitima sperari: nec eius
spes est viuo patre. vt in dicto. §. si impuberi. Et
plus pcludit Bar. in. l. si. ff. de li. agno. vbi dicit.
q̄ filius nullum ius habet in debito bonorū subse
dio viuento patre. Et dicit q̄ de hoc videtur casus
in dicta. l. si. quia patronus nullum ius habet in
bonis liberti. et pro hoc. l. ij. ff. si a patrono. q̄s fue
rit. Et quod dicitur est per Bar. q̄ legitima nō
debetur filio nisi post mortem naturalem: intelli
ge vel per mortem sibi equiualentē. puta. per mor
tem civilem. vt pta. per ingressum religionis. Et
hoc quando ista mors civilis que introducit p
ingressum monasterij. habet omnino quo ad bo
na eundem effectum quem haberet mors natura
lis. vt pta. si ingrediatur religionem fratrum mi
nouum. vt notat idem Bar. in dicta autentica. si
qua mulier. pro hoc facit capitulo cum simus. de
regula.

An autem consuetudo vel statutum possit tol
lere legitimam debitam filio. Ly. in. l. sancimus.
l. de nup. et Di. in regula indultum. et Bar. in. l.
titio. §. si. ff. de condi. et demon. tenent q̄ potest in
totam tolli: mouentur. quia ista portio est de iure
civili. quia olim non erat. ergo potest tolli per ius
civile. Statutum autem est pars iuris civilis: nec
est verum vt quidam dicunt q̄ ista portio succē
dit loco alimentorum. que debentur de iure natu
rali. quia si hoc esset verū: sequeretur q̄ mater nō
teneretur aliquid dimittere filio. et foris nec auia.
cum pater teneatur alere filios. l. si quis a liberis.
ff. de li. agno. Item pater tenetur maritare filias.
et non mater. l. si. l. de dotis promiss. Item pone
q̄ filius sit indutiosus. ita q̄ potest sibi querere
alimenta: quo casu pater non tenetur alere filium
dicta. l. si quis. sequeretur ergo q̄ pater vel mater
non teneretur aliquid dimittere filio. quia cessat
causa alimentorum. Et sic concludunt isti q̄ de ri
gore iuris. consuetudo vel statutum possit tollere
legitimam. Et sic fortius valebit statutum. vt filia
dote contenta non succedat cum fratribus suis.
Panomitanus autē in dicto capitulo raynuus
dicit se credere q̄ vbi filius non haberet aliquid
vnde viueret: non valeret statutum in totum ab
soluens. Mouetur. nam de iure civili spurio ni
hil debetur. vt in autentica ex complexu. l. de in
ces. nup. Et tamen ius canonicum sequendo equi
tatem naturalem disponit vt spurio debeant ali
menta. vt in capitulo cum haberet. de eo. qui du.
in ma. ergo fortius hoc dicendum in legitimis. vt
si ius civile vult excludere. possit ius canonicum
illum rigorem tollere et temperare. Sed vbi filius
haberet aliter vnde viueret procederet opinio cō
traria. scilicet vt valeat statutum vel consuetudo
in totū absolues legitimā. quia cessat illa equitas
naturalis. quia tunc licet patri sicut et cuiuslibet di
sponere de re propria.

Queritur de. q. quotidiana. nam communitatē
dd iij

testatores dicunt in testamentis suis. qd si filij eoz non exequent eoz voluntates qd eos exheredant ac etiam eos priuant legitima debita iure nature. An autē non exequēdo eoz voluntates; maxime ad pias causas; incurrat dictas penas. Glo. in. c. si heredes. de testa. limitat autenticā hoc amplius L. de fideicō. dicēs. qd filius institutus nō implēs voluntatē defuncti in relictis ad nō pias causas; solum priuatur successione defuncti et non debito iure nature. Sed si relictā sunt ad pias causas; priuatur etiā debito iure nature. Et licet glo. in si. nō videatur hanc opinionē firmare; eam tamē sequitur Hosti. fatetur tamē qd si filiū peniteret; ecclesia posset sibi facere aliquā elemosinam. Sed Panor. dubitat de hoc. quia iura loquunt de relictis in testamēto. Sed portio debita filio debet etiam extra omne testamētū. Est cū quasi debitū nature. unde iura solum voluerūt excludere a como do habito per defunctū; quia equo uoluit onus; nō debet habere honorē; seu emolumentū; que ratio cessat in debito iure nature. quia ista portio debetur sine aliquo onere. vt. l. quoniam in prioribus. L. de inofficio. testa. Item negare nō possumus quin res sit dubia. Et in dubijs benigniorē partē sequi debemus. vt in regula odia. de regulis iuris in. vj.

Circa tamen predicta diuersarum terrarum varia est consuetudo; que si rationalis sit et prescripta seruari debet.

Lex et constitutio. Quid est lex. *Itē. est constitutio populi. in qua maiores uatu: simul cū plebeo aliquid sanxerūt. di. ij. lex.*

Quis potest facere legem. *Itē. deo. lex principa liter respicit bonū cōmune. ordinare autē aliquid ad bonū cōmune est vel totius multitudinis. vel alicuius gerentis vicem totius multitudinis. Et ideo cōdere legē vel pertinere ad totā multitudinē vel ad personā publicam que toti multitudinis curam habet.*

Quis autē in speciali possit facere statuta. Vide supra *Excommunicator. Sunt autē tria necessaria ad legem seu constitutionē ad hoc vt lex liget. Primo. qd sit facta p eum qui habet potestatē condendi. Secundo. qd sit publice promulgata aut solenniter edita. de postu. prela. c. j. Tercio. qd per inferiores sit suscepta et approbata. iij. dist. leges. Et si tu opponas qd hoc uidet absurdum. quia tunc potestas principis condentis legem penderet ab arbitrio subditoz. Itē. qd hoc nō ob. quia potest superior deputare executores. qui compellant subditos ad obseruantia legis vel cōstitutionis. nam tunc eo casu necessaria erit susceptio talis per subditos. Immo cōpellenē seruare uelint nolint.*

Sed queritur de. q. notabili et quotidiana. Episcopus tudertinus facit statutum: excommunicās mulieres portantes perlas; quod a nulla muliere fuit seruatur. querebat an omnes mulieres essent excommunicate. Quod nō inducebatur. iij. dist. in

istis. et c. se. que pbant legem vel constitutionē ad hoc vt liget debere esse receptam moribus videntū Per quod videtur dicendum qd dicte mulieres possent cogi vt reciperent et obseruarent dictā cōstitutionem. quia statuta episcopi debent seruari. de ma. et obedi. c. ij. *Itē. Car. in phemio de. dicit qd cum querit de receptione legis. videndū est an sit talis abusus que inducat consuetudinē. Et die non receptionem legis tunc excusare nō recipientes. quando per consuetudinē contrariā est nō recepta. nulla mulier in loco suo iurisdictionis vtatur ornamentis. fucati coloris: siue aurarar genti vel gemmarum vltra certam quantitatem vel mensuram. et contrafacientes excommunicant. Queritur an contrafaciens incurrat penam. Ad partem affirmatiuam arguitur primo sic. Iusta episcopoz pcepta quemlibet obligant. sed istud est iustum; ergo etc. Maior patet per dictū capitulum. ij. Minor probatur primo: quia illud est iustum quod diuine scripture concordat. sed istud est tale. pime petri. iij. caplo. ergo etc. Secundo illud est iustum: qd prohibet inhonestatem et ad honestatem reducat. sed istud est tale. ergo etc. Tercio. illud est iustum quod phibet illud quod est peccatum vel puocatum peccati. sed istud est tale. ergo etc. In contrariū arguitur. nō valet statutum neq; sententia alicuius super eo quod ad eum seu eius officium nō pertinet. sed ornatus mulierū vel modus orandi nō pertinet ad episcopoz. sed ad virum. ergo etc. Secundo. statuta episcopoz que absorbet iurisdictionem alioz: non valent. Sed istud est huiusmodi. quia absorbet ius maritor. ergo etc. Tercio. lex nō debet alijs scandalum inferre. Sed huiusmodi statutum est tale. quia marito scandalum generat. cum contra voluntatē suam mulier deponat ornamenta et mulier manet perplexa. nesciens cui debeat obedire. Quarto. priuim votum est magis obligatoriu. qd superioris pceptum. si mulier priuim votum factuz etiam de licentia sui mariti nō potest iuste contra voluntatē mariti exequi. ergo nec pceptum superioris. So. distinguendū est vtum ornatus talis sit peccatum. Ad quod sciendum distinguendum est inter ornamentum fucationis et vestium. Primus cū sit species fictionis et adulterina fictio non potest esse sine peccato. Et hoc si fucus vult fingere pulcritudinem quam nō habet. quia hoc non licet. Secus si vult occultare turpitudinem et aliqua causa maxime extrinseca. Ornatus autē supfluous vt vestiū et hmoi. in non nuptis mulieribz ē mortale vel veniale vel sine fm intentionē. Et quibz dico qd statutum episcopi et causa factū. de sui natura bonū est. Et id quod*

fides videntur ad frigiditas
quā non habent modum penā. qd
de sui natura seruato iuramento pot
quod nō vult obedire mariti
quia ornamenta dice qd impropria
dicte statuta episcopi. vj. q. j. scilicet
quod dicitur. c. iij. q. j. Circa au
tē vt consistit ex parte vel taci
to contrarium. Et ex parte. ph
debet mulier seruare statutum.
nam quia tunc nō inferret imp
pōtūm qd ad statum obseruan
pō secundo casu quando sic vt
dicitur in affectu. p. v. debet vt
sed in effectu potius obediat vt
voluntatē tale statuti in bis nō
gare. hoc. c. iij. q. iij. Et p. dicitur pa
mentā bonandē.

Quid autē de monialio. An
tēritura. *Itē. dicitur. d. ij. dist. ij.
glo. vel religiose possit impendi
va eius voluntatē. Itē. dicitur. d. ij. dist. ij.
et vel mo. capitulo reatum. per
modos per que regula melius et
nō. licet etiā vt omnes mulier
datur. extra de sta. re. penali. c. i.
p. mo. et. *Itē. qd modus in eo
fm natura rei sit cur. qd non
magari. extra de iudi. mulieres
velit superior sine voluntate o
mnia eodem. extra qd mo. causi
est tunc facere pōtiones ad
p. mo. et. *Itē. extra de regula
iuris. querit. num. qd maior pa
nō seruare regulā auctoris. nisi
non paret. allegat. Inno. tenent
sent. Inno. qd maior pars potest
arbitrio iugitudo ad hinc omem
non qd pōtūm. licet tū fm eu
sot para mutare religioē. inuata
in dicto capitulo. c. iij. dicitur. T
gione potest uisitare vitam auct
tamen sedo videtur. d. qd. mulier
hoc austeritas nequiter iudicia c
legone vt singulos. nō vt vnu
dicit qd stricior modus viden
mores. inuata minor. Vide e
omnes. que format. q. in papa
re. striciorē vitiā religiois.
q. concludit qd sic vt nō po
votū semel voluntatē eoz
nō. *Itē. hoc videtur qd
portuloso. Et idem possi
tate. vt. Jo. an. de regula.
Sed infra qd tempus incip
dicitur. fm panoz. in capitulo
trā cōndendo dicta doc. qd
omnes possit. cap. iij. q. iij. v
dicitur. qd tempus determinato.
capitula de pben. l. vj. dicitur.****

fidei videntur: saltem ad fingendum pulcritudinem
 qua non habet. incidit in pena. quia cum fucatio
 de sui natura sit mala: merito potest prohiberi in
 quo nec viros debet obedire marito. Circa autem
 alia ornamenta dico. q. in nuptia tenetur p̄se obe
 dire statuto episcopi. viij. q. j. sciendum. et capitulo
 quid culpatur. xxij. q. j. Circa autem nuptia dic. q.
 aut vir consentit expresse vel tacite. non precipi
 do contrarium. Aut expresse p̄hibet. Primo casu
 debet mulier servare statutum. aliter inderet in pe
 nam. quia tunc non infertur impedimentum supra
 positum: q. ad statum observantia non tenetur.
 In secundo casu quando scz vir contrarium p̄cipit
 qntus in affectu. p̄prio: debet velle obedire statuto
 sed in effectu potius obediat viro: contra cuius viri
 voluntate tale statutum in his non potuit eam obli
 gare. hec Jo. an. Et p̄dicta patet r̄silio ad argu
 menta hinc inde.

Quid autem de monialibus. An eis imponi possit
 claustrum. Respon. Dir. li. ij. dicit. q. licet nulli reli
 gioso vel religioso possit imponi regula artior. s. cō
 tra eius voluntate. lxxij. dif. gesta. et not. Ber. ne
 de. vel mo. capitulo relatum. potest tamē imponi
 modus per que regula melius et honestius obser
 uetur: sicut etiā vt omnes mulieres religiose in du
 dantur. extra de sta. re. periculo. li. vj. vbi dicit
 Jo. mo. et Archi. q. modus in cohabitando taxa
 et fm naturā rei sit cura: cuz non deceat mulieres
 evagari. extra de iudi. mulieres. li. vj. Et licet non
 possit superior sine voluntate omnium mutare stri
 ctius ordinē. extra qd me. causa cum dilectus. po
 test tamē facere p̄stitutiones anteriores. vt notat
 Inno. et Hosti. extra de regula. super eo. vbi Pa
 no. in. querit. nun qd maior pars p̄uentus possit
 reformare regulā antiq̄tus institutam. inuita mi
 nori parte. et allegat Inno. tenentē q. sic. imo plus
 sentit Inno. q. maior pars potest facere statutum
 artando singulos ad strictiorem regulā q̄ fuerit
 antiq̄tus instituta. licet em̄ fm eum non possit ma
 ior pars mutare religionē. inuita minori parte. vt
 in dicto capitulo cuz dilectus. Tamen stante reli
 gione potest iudicare vitam austeriorem. De hoc
 tamen scdo videtur. d. pe. multum dubitare. quia
 hec austeritas nouiter indicta cōcernit illos de re
 ligione vt singulos. nō vt vniuersos. Et sic nō vi
 detur q. strictior modus viuendi possit iudici per
 maiorē inuita minorē. Vide etiā glo. in regula. q.
 omnes. que format. q. in papa. nun qd possit indi
 cere strictiorem vitā religiosi. q̄ eorum regula eri
 gat. et concludit q. sic vt nō possint religiosi resiste
 re. ex quo semel voluntate eorum transfulerunt in
 superioriē. Et hoc videtur probari in dicto capi
 tulo periculo. Et idem posset hodie facere. vt
 etiā notat Jo. an. de regula. c. Jobes.

Sed infra qd tempus incipit artare cōstitutio.
 Respon. fm panor. in capitulo cognoscetes. ex
 tra eo. cōcludendo dicat doc. q. aut cōstitutio po
 nit tempus post cuius lapsum vult ligari. Et stan
 dum est tempore determinato. Et sic intellige. ca.
 cum singula. de p̄ben. li. vj. Ad hoc q. si cōstitutio

dicat. q. ex nunc vult ligare q. immediate ligat. Qd
 intellige respectu retractatōis actus nō autē pene
 quia absurdum esset ad penā obligari ignorantē
 vt in dicto capitulo cognoscetes. Nam verba ge
 neralia debent restringi ad hoc vt absurditātē nō
 includant. Aut cōstitutio non apponit tempus
 sed simpliciter loquit. Et tunc aut est cōstitutio
 inferioris a p̄ncipe. p̄nta. alicuius collegij vel ci
 uitatis aut episcopi et h̄mōi. et immediate ligat om
 nes facta p̄mulgatione: nisi forte absentes et igno
 rantes quibus nec tempus dabo: nec limitabo. sed
 iudicis arbitrio relinquo. tamē in cōstitutionibus
 inferioribus a p̄ncipe opinio est determinata. extra
 eo. vt animar. li. vj. videlicet q. tales p̄stitutiones
 nō ligant ignorantes. Aut vō loquimur in cōsti
 tutione p̄ncipis. Et fm oēs dant duo menses p̄
 autē. vt facte nō. cōsti.

Sed dubium est inter doc. quid si ante lapsum
 duorum mensium cōstitutio veniat ad noticiā. An im
 mediate liget. Glo. notabilis in. c. ij. de re. cc. not
 alie. in. vj. tenet q. sic. Idē Pan. in dicto capitulo
 ij. Idē tenet Hosti. Et hec opinio placet Panor.
 quā etiā sequit Jo. de lig. Nam frustra spectat
 euentus: cui nullus est effectus. vt in. c. cū cōtin
 gat. de of. del.

Sed dubium est quādo incipiant currere isti duo
 menses. ter. in. d. autem. videt velle q. a tempore
 publicationis facte in puincia: Alij dicunt suffice
 re generalem publicationem in curia romana. Et
 vide glo. sup. data. li. vj. super qua dicit Jo. an. q.
 aut loquimur in cōstitutione imperatoris. Et habz
 locū prima opinio. Aut pape. et sic p̄cedit secunda
 opinio. Ratio diuersitatis: quia imperator discor
 rit p̄ puincias. nō autē sic papa. hanc opi. Jo. an.
 expresse tenet Panor. in. c. nouerit de sen. ex. vbi
 dicit q. opinio Jo. an. sibi videt verior. quia cōsti
 tutio pape nō est necessario publicanda in quibet
 puincia h̄ satis est q. publicetur in curia romana
 Et hoc teneas. licet panor. in. d. c. cognoscetes di
 cat se dubitare de opi. Jo. an. Papa em̄ nō h̄z pe
 des plumbeos. h̄ plumbeos et est q̄si immobilis. sta
 bilisq. manens dat cuncta moueri. Ideo eius sta
 tuta nō sunt singulorum aurbz conculcanda. c. j. de
 postu. prela.

An autē sit indistincte ver. q. lex siue statutum
 nō afficiat vere ignorantes. licet statutū p̄cesserit.
 Dic fm Panor. in. d. c. cognoscetes. q. hoc est vera
 cōdilio q. aut ignorantia est sine omni culpa. et tūc
 enitit oēm penā legis. p. ter. clarū. in. c. cū in tua. q.
 ma. ac. pos. Aut ignorantia non excludit omnem
 culpā. sed solum dolum tamen fuit in lata culpa.
 Et hoc casu dic vt habes s. c. ignorantia vbi ha
 bes singularia de hac mā. Et an lata culpa equi
 paretur dolo. Et an q̄s possit incidere in excōmit
 nicationē sine dolo.

An autē allegans ignorantia sit admittendus
 ad probandum ignorantia. Respon. fm panor.
 q. in dubie admittitur p̄batio ignorantie. vt in di
 cto capitulo. cū i tua. et in capitulo p̄mo de postu.
 pre. vbi dicit q. non facile admittit. ergo sequitur

q admitti potest.

Qualiter autē admittat pbatio. Rūdit Dir. li. iij. fm Jo. q. p. iro iuramēto. extra de sen. ex. li. vo el. ij. vel alio modo si potest: probando se fuisse in alio loco vel eē dyocelim fm Ber. Inno. z Host. in. d. cum in tua. nisi presumpcio aliqua sit contra eum. quia tunc nō credet iuramento suo. p hoc q in dependentibz a cōscientia alicui? non statur iuramento illius vbi sint alique cōiecture in contrariū. vt dicit Panor. in. c. vidua. de regula. Pre dicta vera sunt in foro cōtentioso. Secus autē dicendum in foro anime. vbi conscientie sue statur. Et vt dictuz est vbi quis esset sine omni culpa. ibi nullo modo potest esse pena. Quid em̄ peccat qui p̄sentis legis inscius p̄stinā sequit obseruantia? L. de testa. l. iubemus in fi.

Utrū constitutio respiciat p̄terita. Rū. futura tū respicit: non p̄terita. d. c. cognoscentes. nisi in ea nominatim de p̄teritis caueat. extra co. c. fi. Sz adde singularissimū dictū semper menti tenendū Panor. in. c. quoniā symoniaca. de sy. q. p̄stitutio iuris antiqui declaratoria: addens nouaz penam nō extenditur respectu pene ad p̄terita. Et sic respectu illius pene censet noua constitutio: qd optime pbat ibi. Nam licet ante illā cōstitutionē concilij symonia cōmitteret in receptione monializ p̄cio dato: tū ista pena nō erat sic statuta. l. q. moniales cōmittentes symoniā in eaz receptione: expellerent de monasterio z in articulis monasterijs ad agendū penitentia detrunderent: que pena nō extendit ad moniales p symoniā ante istā cōstitutionē receptas. Hanc opinionē tenet Pau. de elec. in p̄benio clementinaz. Idē Lar. p glo. in de. ex. graui. de vsur. vbi dicit q cōstitutio quo ad penā concernit futura tū. Idē Land. Idem Panor. in. d. c. fi. vbi dicit singulariter q cōstitutio iuris naturalis declaratoria extenditur ad p̄terita Ratio quia ille qui declarat: nihil de nouo inducit. l. heredes palā. ff. de testa. vnde potius ligat cōstitutio antiqua q noua declaratoria. Et per hoc cessat ratio. c. cū tu. de vsur. vbi videtur declarare ius naturale z diuinū. Non em̄ de nouo damnat vsurarios. s̄ potius declarat eos de iure diuino reprobatos. Et plus dicit Panor. q vbi constitutio est p̄m declaratoria z partim noui iur̄ edictoria licet concernat p̄terita inq̄ntū est declaratoria: nō tamē inquantū est noui iur̄ edictoria. Pone exemplum. Dicit cōstitutio q nemo audeat vsuras exercere. z quicumq; exercuerit puniat publicacione omnium bonoz. Nam certe licet factū sit dānatum de p̄terito: tamen pena publicatōnis cum sit de nouo. nō extendet ad eos q vsuras exercuerūt ante istā cōstitutionē.

Et per p̄dicta soluit̄ questio q̄ quotidie accidit De iure cōmuni: exigētes pedagia a clericis: sunt excōmunicati excōicatione papali dūtaxat. vt in c. q̄q̄. de cēsi. li. vj. Sed p̄ quas dā extranagātes. z p̄cessum curie a tpe pauli scōi sunt excōicati excōi-

catione papali. Pone qdā gabellarij ante dictas extruagantes. z dictū p̄cessum: exegerunt pedagia a clericis: qui gabellarij indurati p̄manserūt in dicta excōmunicatione epali. d. c. q̄q̄. Et etiaz post dictas extranagantes. z p̄cessum. Querit an non obstantibz dictis extranagantibz z p̄cessu: possint absolui ab ep̄o de dicta excōicatione. An vo. p̄ter h̄mōi extranagātes sint z ipsi excōicati excōicatione papali. Rū. patet ex dictis: q licet h̄mōi cōstitutiones sequētes sint iur̄ veteris declaratione. nū q̄tū ad penas excōicationis vel alias penas in eis cōtētas: nō extendunt ad p̄terita. z sic nec ad illos: quare optime ep̄s poterit eos absoluerē. Idē dic in similibz casibus.

Utrū posterior cōstitutio tollat priorē. Rū. tollit etiā si de p̄ori nullā faciat mentionē. eē de p̄gna. spi. c. j. licet secus sit in rescriptis. extra de rescriptis ceterum. z. c. ex parte.

Utrū qd autē cōstitutio de nouo edita tollat cōsuetudines z statuta particularia locoz vel personarum singulariū. Rū. fm doc. q nō. dū tamen sint rōnabilia. cuz sint facti z in facto consistant. et ea potest papa. pbabiliter ignorare. nisi de hoc expressam mentionē cōstitutio fecerit. extra de cōsti. c. licet. li. vj.

Quid si ep̄s fecit statutū z papa fecit postea cōstitutionē nouā contrariā statuto. quo solū cauet ius commune. vt extra de eta. z quali. p̄terea. que q̄tū ad p̄sentationes patronoz est hodie reuocata. extra de insti. li. i. li. vj. Nunq̄d sublatū est statutum ep̄i quo id simpliciter continebat qd dicit di eta decre. p̄terea. Et sic de multis alijs. Rū. fm Directoriā q sicut sublatum est ius cōmune: z statutū qd simpliciter continebat ius cōmune. cum illud nō sit facti. nec cōsistat in facto. immo sit iure z consistit in iure. cum hoc casu esset ratio. d. c. licet. fm Inno. z Hostien. Et si contrariū diceret: iam ep̄iscopi possent tollere potestatem summo pontifici faciendi iura in dyocesis suis in statuendo simpliciter que iure cauent. bec notat Archi. z Jo. an. in. d. c. licet.

Utrum leges humane obligent in foro conscientie: Respon. fm Tho. p̄ma secunde questione xcvi. leges humane si iuste sint habent vim obligationis in foro conscientie a lege eterna a qua deriuantur fm illud Prouerb. viij. per me reges regnant zc. Dicunt autē leges iuste. P̄mo ex fine quando scilicet ordinant ad bonum cōmune. Secundo ex auctoritate scilicet quando lex lata non excedit potestatem ferentis. Tercio ex forma quando scilicet fm equalitate z proportionis imponuntur subditis onera ad bonum commune. Et fm hoc leges huiusmodi onera imponētes iuste sunt z obligant in foro conscientie distinc. ix. quicumq; leges vo iniuste non obligant. Sed ad sciendum quando leges humane ligant in foro conscientie ponunt̄ due regule singulares: p̄ quas soluntur questiones infinite: quas format Panor. ex mente docto. in capitulo. quia plerq; de immu. ecclē. Prima regula est. vbi cumq; ius positiuū habens

conscientiam leges sunt copulatas
super reformationem vel reformationem
haec lex est in foro cōmune. bec
lex positua p̄tinet nō in natura
in foro cōtēntioso. ergo nulli
illā causa iustoz h̄o iudiciale z p̄
est causa d̄tingendi. Sum
tarales in contrariū. Sed a reg
legem posituam z legem natura
p̄tinet: seruanda est lex: seu c
caso disponat contra illam. l.
nō est equitas naturalis seru
ius vltime regule ponit Pan
obligans ad dōtinā de iure n
qd dōtinā seruo. Nam seru
cui nec aliquis sibi nisi natura
litate. ff. de cōdi. inde. Nam q̄
atque omnes homines equa
dicit q̄ talē dōtinā est solutiū
scientie. Ita q̄ de tali nō potest
na per obligant. Sed ista que
gulum p̄cedenti. Nam licet ius
z naturalis nō assitit. tamen n
nem ex sufficienti causa. Idē o
reus est in foro penitentiali seru
emplum. Cum quis peccat a
sum et cōsentia suo obligatur
s̄t ius positiuum et aliqua ca
sionere etiā contra ius natura
iudicando.
Sed autē sint leges iniuste
inpa. iniuste sunt. P̄mo per
nam dōtinā. Et hoc tripliciter
p̄dictis. Nam vno sunt iniuste
quos p̄dentes leges imponit on
gentes ad vltimā cōmune. s̄
p̄mo cōmuni aut glozaz. Sed
cum aliquis iur̄ legi vltra cōmū
tem. Tercio ex forma. puta. cū
mulariā dōtinā videntur. etiā si c
iur̄ commune. s̄c. tales magis se
ges. vnde non obligant in foro c
re. p̄ter vltimū dōtinā. Idē
contrarietate ad bonū dōtinū
nō inducentes ad idolatriā v
q̄tū contra legē diuinā.
Sed nunq̄d inter leges iniuste
sunt aliqui casus illi. c. i. s̄
vnde. Rū. sunt multi quos b
vnde de. Sed adde theocōn
in us cōmune nō reprobat ab ec
reprobati. debet obseruari in
vnde s̄t iur̄ dicit theocōn: d
vnde s̄t iur̄ dicit theocōn: d
vnde s̄t iur̄ dicit theocōn: d
vnde s̄t iur̄ dicit theocōn: d
vnde s̄t iur̄ dicit theocōn: d
vnde s̄t iur̄ dicit theocōn: d

concursum legis seu equitatis naturalis disponit super restitutione vel retentione: seruanda est talis lex etiam in foro conscientie, hec regula pbatur. qz lex positua peccati no nutritua est seruanda etiam in foro conscientie, ex quo nulla alia lex distinguit illo casu inter for iudiciale et penitentiale, nec subest causa distinguendi. Sunt enim superioru leges obseruande, ex quo no occurrit aliqua equitas naturalis in contrariu. Secda regula vbi cunq; inter legem posituam et legem naturalem datur discrepantia: seruanda est lex: seu equitas naturalis in foro anime: nisi lex positua ex aliqua iusta et vera causa disponat contra illam. l. naturalis, tunc enim no est equitas naturalis seruanda. Exemplu huius vltime regule ponit Panoz, quando quis est obligatus ad debitum de iure naturali tñ quale est qd debetur seruo. Nam seruus no obligatur alicui nec alicuius sibi nisi naturaliter vt in l. naturaliter ff. de codi. inde. Nam qntu ad ius naturale atinet, omnes homines equales sunt. ido Inno. dicit q tale debitum est soluendum seruo in foro conscientie. Ita q de tali no potest inde fieri elemosyna per obligatu. Secdo ista questio deciditur p regulam precedentem. Nam licet ius posituum tali debito naturali no assistat, tamen non tollit obligationem ex sufficienti causa. Ideo equitas iur naturalis est in foro penitentiali seruanda. Et pone exemplum. Cum quis promisit aliquid dare seruo, nam ex consensu suo obligatur naturaliter. Quaaliter ius posituum ex aliqua causa iusta possit disponere etiam contra ius naturale, vide supra. Conuetudo.

Que autem sint leges iniuste. Rñ. fm Tho. vbi supra iniuste sunt. Primo per contrarietate ad bonum humanu. Et hoc tripliciter. s. pñs modis supradictis. Nam vno sunt iniuste ex fine, s. cum aliquis pñdens leges imponit onerosas subdit; no penentes ad utilitate comunem, sed magis ad proprium comodum aut gloriā. Secdo ex auctoritate, s. cum aliquis fert legem vltra commissam sibi potestatem. Tercio ex forma, puta. cum inequaliter onera multitudinis dispensant, etiam si ordinetur ad bonum comune. Et tales magis sunt violentie q; leges, vnde non obligant in foro conscientie; nisi forte ppter vitandū scandalū. Itē iniuste sunt, ppter contrarietate ad bonū diuinum; sicut leges tyrannorum inducentes ad idolatriā vel ad qdlibet aliud qd est contra legē diuinā.

Sed nunquid inter leges imperiales que nunc vigent sint aliqui casus illiciti, et fm animā non seruandi. Rñ. sunt multi quos habes in hoc opere binc inde. Sed adde theoricam doc. ad pñdicta. q; vbi ius civile no reprobatur ab ecclesia nec continet in se peccatū, debet obseruari in foro anime. Sed Panoz limitat dictā theoricā; dūmodo talis lex cuius no foueat lucrū, primo damnosum nec rigo rem; tunc in foro anime seruanda est. Adde etiam aliam limitationē quā ponit idem Panoz. in capitulo rymaldus. de testa. q; vbi cunq; ius humanū est fundatū super psumptione; non est obseruan-

dum in foro anime; si veritas est contra psumptionem, vt de inventario no confecto ab herede. qz tunc non potest detrabere falcidiā, quia tunc ius non psumit q; hereditas no sit exhausta legatis. s; potius q; bona hereditatis usurpauerit. Et ideo etiam tenet vltra vires hereditatis. Et huic iurius canonicū non resistit, immo videt approbare in d. c. rymaldus. Et tñ in conscientia non tenet vltra vires hereditatis.

Utrum in constitutionibus intelligant concessa quecunq; no sunt phibita. Respon. fm Hosti. si cōstitutio pmulgata est affirmatiue; omnia que continet et ex eis sequentia vident concessa nisi reperiuntur phibita. puta. concessum est contrahere matrimoniu, ergo et cūlibet et semper, nisi reperiatur phibitum. Si vō pmulgata sit negatiue; omnia ex ea sequentia intelligunt phibita; nisi reperiuntur concessa. Sicut phibetur ne quis occidat, ergo semp et omniū phibetur; nisi qñ inueniatur concessum.

Quid de condentibus leges iniustas? Respon. si leges iniuste sunt contra libertate ecclesie; tunc cōdentes et seruantes sunt excoicati ipso facto, vt dicitur est s. Excoicatio. xviij. Si vō sint simpliciter cōtra aliqua dei et ecclesie mādata, vt puta. q; liceat sic et sic facere symonias vel alienare feudū precie pue ecclesiasticū et hmoi. Ipso iure no valent, dis. viij. que cōtra. Et faciētes et seruātes peccant mortaliter, ex de sy. cū in ecclesie. et c. no satis. Et si qui damnati sunt occasione talis legis; cōditores et heredes eoz tenent ad restitutionē. Illi etiam qui induxerunt cōditore; ad talem legē faciēdā tenent insoludū. Et similit oēs seruātes tenent ad restitutionē omnium eoz; que talis occasione legū lucrati sunt; vel alios dānificauerūt. Et eodem modo illi multo magis peccant, et tenent qui leges cōdunt directe contra deū.

Libertus est ille qui ex seruo factus est liber p manumissionem. Manumissor autē patronus dicitur, et semp libertus patrono tenet ad qdā obsequia. Ingenuus autē vocat q; liber natus ē. Et sic nulli tenet obsequia. Est aut casus q; libertus eripit in ingenuitate. s. si a dño fuerit expositus languidus cuiuscūq; erat; vel si ei alimēta impie denegari cōtigerit; hoc ipso libertus fit ingenuus, et seruus liber. Idē si pater filiu exponat languidū; hoc ipso filius a patria pñtate liberatus est. Illi tñ q; hos suscipiūt, no pñt ppter hoc in eoz pñonis ius aliqd vendicare, ex de expo. et lan. c. vnico.

Utrum libertus possit reuocari in fuitute. Rñ. libertus in fuitute reuocatur ppe ingratitudinē, s. cū manus iniecerit in patronū aut atrocem iniuriā; seu graue damnu rerū vel vite piculum inferre psumpsit, vt in glo. ex de dona. c. si.

Que est differentia inter libertum ecclesie et priuatorum. Respon. fm Hostien. est multiplex. Prima, quia liberti ecclesie reuocant in seruitute, propter operas non prestitas, xij. questio. ij. dicitur

Locatio

ni. Secus in liberto p̄nati. **L.** de liber. causa. solo Inno. tamen intelligit hoc de obsequijs impositis: nō de alijs. Secunda quia filij libertorum ecclesie etiā nati post manumissionē sunt obnoxij ecclesie. xij. q. ij. de libert. Secus in alijs. **L.** de libertis. 2. eoz. li. i. j. et. ij. Tercia quia liberti ecclesie tenent seruire ecclesie etiā si nulla opera sint eis imposita. d. c. diaconi. **Sec.** in alijs fm Inno. Quarta quia liberti ecclesie si iniuriē ecclesie vel acculerent illā vel testificēt contra illā reuocant in seruitutem. etiā si ordinati fuerint. li. ij. di. qui et famul. Quinta quia liberti ecclesie manumissi ad hoc vt ceduntur. non possunt de acquisitis quocumq; modo ad alios transmittere fm quosdā: quin potius omnia ad ecclesiā p̄nebunt. Sed verius puto q; hoc verū sit: solum qm in manumissione fuit dictū. aljs etiā testamentū possunt cōdere de his q; acquisierūt fm Tan. Ray. Vl. 7. Noxi.

Locatio vel cōductio

L. locator dicit qui rei sue vsū alteri pro p̄cio concedit. vt cū loco tibi domū meā ego sum locator: tu vō conductor. Et qm etiā dicitur quis locare operas suas quando offert se ad faciendū aliquid pro p̄cio vel etiā quando accipit rem vt faciat in ea aliquid. qd dicit innominatus contractus.

¶ Quo tempore debet solui merces pro re locata. **Itē.** fm Panor. 7. cōmunit̄ doc. in. c. p̄ter fertilitatem. extra eo. q; si fuit conuentum de tempore: standū est conuentioni. Aut nihil est dictū 7. consideratur consuetudo loci: seu lex municipalis. Si autē non apparet de cōsuetudine vel mos est varius. tunc scienda est solutio in fine anni. Sed dubium est quid in alio contractu vbi quis se obligat nisi ad aliquid faciendū p̄ certa mercede. nunq; solutio mercedis sit differēda in fine. ex quo nihil fuit actum. Dic fm Panor. vbi supra q; inspicienda est causa quare dari debeat solutio. nam si pro sumptibus tunc debet fieri solutio in principio. quia videt hoc tacite actū. Si autē soluit p̄ labore seu remuneratione: debet considerari q̄litas persone. Nam si edificator obligat se p̄ me edificare palacium. verisimile est q; successive habeat certam quantitātē pecunie. aliter nō poss; se comode sustentare. vbi autē cessaret hec consideratio vel si nullus est faciendū in fine. Et nota fm Panor. in c. puenit. de arbi. q; differentia est inter solvere annuatim 7. quolibet anno. Nam si p̄misi tibi solvere annuatim: teneo: in principio anni solvere. Si autē p̄misi solvere quolibet anno: tunc in fine anni fiet solutio. vnde versus. Anno si debes: in fine teneberis anu. Annuo si debes: tunc respicias ea put anni.

¶ Quid autem dicendū de architectore qui accipit ad edificandū aliquod palatium vel domū expensis suis p̄ certo p̄cio 7. in fine laborij multum perdidit. An dominus in conscientia teneat compensare. **Respon.** fm Archi. flo. q; dominus non tenet in aliquo sibi compensare. 7. talis archi-

rector tenetur diligenter operari. etiam si paruum salarium inde recipiat. quia debebat ipse in p̄ncipio hoc aduertere. Verum est tamen q; quando conductor talium percipit q; iste nimis parum lucratur et tali pacto eo non obstante. debet supplere ad competentē mercedē. 7. p̄cipue quando in tali opere superuenit casus qui bene nō potuit p̄videri. Hoc tamē dictum videtur limitandum per. l. marcius. ff. loca. iusta glo. 7. l. si. eo. ti. vbi fit singularis distinctio circa hoc q; aut hoc perijt casu fortuito vel vt naturali. vt terremoto et huiusmodi. Et istud periculum est domini. Idem si vico soli Secus in vicio operis. quia tunc p̄tinet solum architectoni. Et nota hanc distinctionē q; valde singularis est.

¶ In quibus casibus potest dominus expellere inquilinū. Et inquilinus dicit proprie cōductor rei vrbane. Colonus vō rustice. **Respon.** fm doctores in dicto capitulo propter. q; in q̄tuor. Primum. si domus locata necessaria facta sue habitationi sit. puta. si domus quā inhabitabat casu destructa est. hoc intelligit Directoria qm aliam domum que sua erat habebat locator: tempore locationis. sed casu perijt. Nam si tunc nullam habuisset nisi illam quā locauit. etiam ad suam habitationem illam recuperare nō potest. quia hoc a principio p̄spicere debuit. Aut si postea dunt vroz vel alia similis necessitas superuenit. intellige fm Hostien. 7. Panoimi. quando tempore locationis ista necessitas non imminebat. Et ideo dicit Panoimi. ex textu dicto capitulo propter. ibi non imminebat. q; contrahens cum homine parū diuite vel qui labitur in facultate seu male vitur substantia sua. non potest postmodū eum facere capi tanq; suspectum de fuga cum conditio illius esset sibi satis nota tēpore contractus. Secundus casus est. si dominus habet necessitatē reparacionis. Et intellige de necessitate orta post locationē. Et cum tempore locationis resectio illa necessaria nō erat vel. p̄uidebit dominus inquilino de alia domo. ff. e. cum in plures. 7. eque idonea fm Directoria. Et his duobus casibus remittenda est pensio prout temporis. Tercius si conductor p̄uise in domo versetur. vt si tenet porcos in solario vel non habitat in ea fm pactum conductionis vel si deteriorē facit vel feminas malas ibi tenet: aut etiam p̄uersos homines vt lenones 7. huiusmodi ar. in autent. de leno. §. sancimus. An autem hoc casu sit remittenda pensio. Dixerunt aliqui vt notat glo. in dicto capitulo propter. fm quosdam nō esse remittendam partem pensionis pro rata temporis quasi compensando. Sed glo. ibi dicit non esse verum. quia dominus tenet remittere. potest autem agere contra inquilinum p̄ damno dato actione legis acquirite: vel ex locato. Sed Panoimi dicit hoc procedere fm Job. an. quando p̄uise versatur dando damnū. vt si tenet porcos in solario vel aliter dānificat domū. vt spargendo aquā sup lignis. nā tunc dñs potest expellere satisfaciendo p̄ rata pensionis. q; tūc agit ad dānū. Sed re-

multo si p̄ rebus temporis
beretur domo: in domino p̄
lum. vel indet. vt crederet
expelli nō tenet sibi pensio
nis nō debet saluare hoc d
quā. Et dicitur hoc quā
falsū p̄uenerit in quālini
q; nō potest expelli ad r̄pus
p̄ dānū nō solui pensionē:
hoc Panoimi. p̄ dicit. q; aut
gam tempus. Et dicit locu
no minus. Vide s. legare
no casu aut fuit p̄uata vt
potest potest expelli si non si
quia si non fuit p̄uata: des
des. aut pensio est p̄uata
habet locum dicit. c. p̄ter
soluit: expelli possit. Et p̄ter
inter contrahentes. vt non
tempore. Nam debet intelli
non. vt est in L. q̄ter. §.
Secundo casu p̄uata: quā
tempus: tunc non est necessē
Sed si non solui pensio tenet
est expellendum. q̄a aucto
p̄uata: inter banc casum 7.
hoc casu nō habet in quālini
p̄uata non competet sibi aliq
dominum ar. in. l. colonus. ff.
in p̄cedenti casu colonus p̄
habet p̄uata: in. §. d. hoc. l.
potest licet repente expellat
Potest tū dominus agere ad
tendam pensionem q̄e debet
An autem in quālini pot
domus: inuito domino. Itē.
q; sic vide glo. que hoc tenet
Exemplum dicit Panoimi. p̄ter
p̄uata. P̄ter necessitatē
dicit expellere inquilinum: ita in
domus. nam magni videt in
nis. Jurdice q; hoc casu tenet si
fionem p̄uata: als parum sibi
tas. Dicit tamen Panoimi
ta potest obtineret: quod do
nonabile.
An scholaris contrahens si
auti vult recedere 7. alium p̄
Respon. Panoimi. in. c. inter d
hoc q; sic. Idem tenet Balan
licens vult locare partem
inter quia tūc non possit. vel
conuentionem. vt dicit. l. in
locare in iuris locis. Glo.
vult possit alteri locare in re
tamen locatōis p̄hibet: que p̄
in Bal. tamen videt tenere.
vult locare et causa: nisi vt
conuentionem non esse. Idem
tam. l. locati.

missio fit p residuo temporis. Sz si peruerse se ha- beret in domo sine damno. puta tenendo pfitu- lum. vel ludum. vel exercendo usuram: tunc pot- expelli no remissa sibi pensione. p rata. quia domi- nus no debet sustinere hoc damnum ex culpa in- quilini. Et intellige hoc quando dominus igno- rabat adionem inquilini. Als damnum est suu. q: no poterit expelli au tpus. Quarto cu in qlinus p bienniu no soluit pensione: q: pt expelli. Sz circa hoc Panoz. pdudit. q: aut locatio fuit facta ad lo- gum tempus. Et dicit longum tpus. x. annoz: z nou minus. Vide s. legare. Aut ad modicu. Pri- mo casu. aut fuit pstituta vna pensio p toto tem- pore: potest expelli si non soluit tempore puento. quia si non fuit tractum: non est sibi fuanda fi- des. aut pensio est pstituta singulis annis. Et tuc habet locum dicit. c. ppter. vt si per biennium non soluit: expelli possit. Et pcedit etiam si fuit actum inter contrahentes. vt non possit expelli durante tempore. Nam debet intelligi: eo soluente pensio- nem. vt est tex. in. l. quero. §. inter locatorem. ff. e. Secundo casu principali. quando est ad modicu tempus: tunc non est necesse expectare biennium. Sed si non soluit pensionem tempore debito po- test expelli: etiam p pua auctoritate. Et est ratio di- uerfitatis inter hunc casum z precedentem. quia hoc casu no habet inquilinus ius in re. vnde si ex- pellitur non competit sibi aliquo d interdictum p dominum. ar. in. l. colonus. ff. de vi z vi. ar. Sed in precedenti casu colonus possidet naturaliter: z habet piguius ius. Ad hoc. l. ij. si agervec. Ideo si potest sic repente expelli: sed expectatur biennium potest tñ dominus agere actione locati ad recipi- endum pensionem tpe debito.

An autem inquilinus possit ex causa dimittere domuz inuito domino. Rñ. Vin. z Jo. an. dicunt q: sic. vide glo. que hoc tenet in. l. si in lege. ff. loca. Exemplum dat Panoz. l. ppter superuenientem pestē. Mas si ppter necessitatē supueniētē poterit dñs expellere inquilinum: ita inquilinus domuz dimittere. nam magna videt necessitas timor mor- tis. Intellige q: hoc casu tenet sibi remittere pen- sionem p rata. als parum sibi pdesset hec facul- tas. Dicit tamen Panomitanus. q: vit in practi- ca potest obtineri: licet quod dictum est sit satis ra- tionabile.

An scholaris contrahens societatem cum scho- laris: si vult recedere z alium ponere loco sui possit. Respon. Panoz. in. c. inter dilectos. de fi. instru. dicit q: sic. Idez tenet Bal. in. l. nemo. l. loca. ni- si locus vellet locare partem suam persone inho- neste: quia tuc non possit. vel nisi inter eos aliud esset conuentum. vt dicta. l. nemo. Sed an possit hoc facere in vitis socijs. Glo. insti. loca. §. si. dicit q: licet possit alteri locare iure conductionis. ratio tamen societatis phibet: que preualet iuri locatio- nis. Bal. tamen videt tenere. q: etiam inuito so- cio possit locare ex causa: nisi vt dictum est vellet lo- care persone inhoneste. Idez videt tenere Ly. in. l. viam. l. locati.

expelle fabrum si vellet morari ppe mōstruū. si maluerit impedire officina religioſe. vel d'pedire q'cti' if' mozu z q' et q' no. q. sipe accidit p' practica.

Et per hoc queritur: quid de duobus socijs: q: habent domum communem. vnus vult pensio- nare z alius habitare. quis preferetur? Dicit q: ille qui vult habitare. Et de hoc videt glo. in. l. Sabi- nus. ff. communi diui. Et nota etiaz q: socius pe- gre pfectus non potest petere pensionem a socio: si totam domum socius habitauit. sed bene posset petere si socius domum alteri locasset sub pensio- ne fm Bal. z Imolaz. in. l. duo fratres. ff. de acq. here. Quod Pau. de castro. dicit se habuisse de fa- cto. Nota etiam q: illo quod est commune: non est p' meum. vt. l. q'q. l. qui. te. fa. po. Per qd infert Bal. ad questionem. Statuto cauet. q: si quis alium vultauerit in domo percussit. q: am- putetur ei manus. q: non intelligitur de domo co- muni. Lum verba in statutis debeant p'ue intel- ligi. l. ille aut ille. z. l. no alit. de le. iij.

Utrum doctor possit expellere fabrum qui mo- ratur iuxta scholas. Respo. Bar. in. l. j. ff. so. ma. refert Ja. de are. distinguere. q: aut doctor preue- nit fabrum. Et tunc doctor preferetur. vt. l. ij. §. si quis. ff. ne quid in loco publico. Aut faber preue- nit doctorem: z tunc aut doctor no potest aliquo modo alibi comode stare: z tunc preferetur doctor quia ppter necessitatem frangitur diuina reueren- tia vt. l. omnes. l. de scr. Aut potes comode scho- las alibi facere: z tuc secus. Eo q: preuenit. vt. l. si pluribus. de leg. primo. Si vo simul concurrunt: preferetur doctor. quia maior preferet minor. Bar. autem dicit. q: hoc totum pendet ex officio iudicis considerata dispositione loco: z antiqua consue- tudine ptracte. quia forte ibi est consuetum semp legi z ex alijs circūstantijs iudex preferet doctores q: fabrum. Idem in duabus scholis ita p' in q's q: seinuicem impediunt. vt. l. j. l. de stu. li. vt. ro. li. xj. Et in ambiguis preferetur doctor fabro. quia in doctore versatur publica vtilitas. z in commu- ni z in quolibet particulari: q: quilibet potest au- dire doctorem z addiscere. Idez puto si faber stat iux- ta domum vnus scholaris vel plurimz. Ad hoc p'ue facit dicta. l. j. so. ma. Et quia veriat hec vti- litas respectu vniuersi z est apta asserre in quoli- bet particulari. quia per scientiam efficitur doctor z forte papa vel cardinalis vt tota die videmus. hec Bar. Et per hoc etiam dicit potest q: scholaris vel doctor: potest in hibere alij scholari vel doctori vt legat voce demissa. +

In quibus casibus remittat census vel pensio rei locate. Respon. si conductor expellit fit remis- sio p rata temporis: vt dictum est supra. Item p- pter id quod preter consuetudinem euenit. vtpu- ta. tempestas vel alia aeris intemperies in deua- statione fructuum. vt. l. ex conducto. ff. eo. Direc- hoc intelligit quando ex vicio terre insolito z for- tuito hoc accidit. h si vicio z debilitate terre hoc ac- cidit: nulla fit remissio. vt quia vinum coacuit. vl' herbis segetes corrupte sunt. quia hoc potest co- lono imputari. quia no remouit verbas z alia im- pedimenta. Item fit remissio non ex inundatio- ne fluminis insolita. sed per terremotum. vel cau-

+ Additio de h' habet ter. figurarem r. p. d. xv. q. y. Vbi gelasius p' phibuit cuida epō q' volebat fieri vna baptisteria ppe godda mōstruū mortuoz. ne illud fa- ceret. qz p' strepi- tū illud aduenerit dicit mōstrū n' pot'zāt fieri n' quiete deuo- ta officia celebrare. Et in toto mōdo non habet ter. ita claz p' religioſ. ut possint p' d'pedire q'cti' if'.

Locatio

ma: aut ppter incursum hostium fructus est amissus. vel magnum damnum datum. Idem Innocentius. et Ber. Idem ppter sterilitatem afficientem productores magno incomodo: nisi sterilitas valeat compensari cum ubertate precedentis vel sequentis anni. Et fiet hec remissio p rata sterilitatis. d. c. ppter. Et fm Hoff. sterilitas intelligitur fm vulgi opinionem. Et fm Panor. ista opinio. potest sustentari: ex quo lex no determinat. Ipse tm ponit aliam opinionem Bar. in l. licet. l. loca. vbi dicit. q si ultra dimidiam iusti precij est lesus pductor: fit remissio p rata. Si ergo sunt recollecti ita modi a fructus q soluendo pensionem quis remaneret deceptus ultra dimidiam iusti precij: debet fieri defalcatio.

+ Additio Adde.
tm p dñs vna sigla sly
q no. do. allex. de
mol. d. r. s. q. v. in
p. h. r. d. p. t. o. r. i. s. n. a.
z. n. p. u. t. o. n. i. b. i. q. z. i. t.
si cōductor iuravit
soluere locatois singlo
anno affitit & ratiōem
7 assat soluere vno ano
an ipd iure radat a
iure sue pductionis ex
eo qz e p. u. r. 9. Frōrlu
dit q sic. l. si q. maior
C de trasar. 7 itmi
nly rōtratu loca
tionis dōndit bal r
qz l. d. de iure i. sup
glo. j. imo dicit rōp
dōc. d. l. si q. ma.
ior. q. d. i. p. o. s. i. t. o. i. l. l. i.
l. h. j. l. o. n. i. s. q. l. i. b. e. t.
rōtratu iurato.

+ An autem debeat augmentari pensio ppter ubertatem. sicut fit remissio ppter sterilitatem. Concluditur de per Panor. in dicto. c. ppter. q aut ubertas contingit quia fructus multum valent ultra solitum. 7 tunc no debet fieri augmentatio. nec diminutio ppter ubertatem precij. Aut ubertas ptingit ppter industriam coloni. 7 no debet augmentari: ne sua diligentia sit sibi damnosa. Aut ptingit ppter bonitatem rei. 7 etiam no fit augmentatio: quia dñs locauit bonitatem rei meliori precio quo potuit. Aut ptingit casu fortuito. puta. Locauit molendinum: de quo conductor solebat percipere. l. nunc autem quia alia molendina sunt destructa percipit. l. hoc enim casu est fienda augmentatio pensionis p rata. Nam sicut per casum fortuitum ptingentem sterilitatem fit remissio. vt in dicto. c. ppter. Ita debet fieri augmentatio ppter ubertatem ptingentem casu fortuito. vt p rarior eadem sit disciplina. Et scdm glo. in d. c. ppter. debet intelligi de eo colono qui certam pecuniam annuatim debet: vel certas coebes: 7 non de partiaro qui cum domino lucet 7 damnum partit. Et dicit Panor. q iste pprie no dicitur pductor: s. potius accedit ad naturam societatis. vnde iura loquentia de societate dissoluenta habent locum in isto. vt notat Bar. in l. si quis S. vis maior. ff. e. qd est notandum vt p morte alterius dissoluatur societas. nec transeat in heredem l. iij. 7 l. nemo pot. ff. p socio.

+ Et vt perfecte habeat materia circa contractus locationis 7 pductionis. s. vtrum merces vel pensio sit minuenda. vel etiam totaliter remittenda vel augenda. Dicit q ipse locans: aut locat agros. aut res. aut operas. Si agros: sic nocet locatori casus fortuitus. s. vt non habeat mercedem nisi p rata. vnde ppter sterilitatem remittit pensio. Si vo locet res aut stat per locatores quominus re conducta vtatur: aut per conductorem. Si per locatores: aut stat per eum pure 7 sic tenetur ad interesse. vt l. si de feudo. l. locati. Si vo no ex voluntate s. per casum fortuitum ex parte eius vel ex parte rei locate contingentem. 7 tunc pensio remittitur p rata. Exemplum ex parte locatois. puta. quia ppter delictum eius fundus locatus publicatus est. Et exemplum ex parte rei. Sicut si edes locate: exuste fuerunt. Vel ager terremoto corruit. vt. l. si quis

domum. 7 l. ex conducto. 7 l. sed addes. ff. locati. Idem dicit quando ex necessitate adueniente locatori oportuit conductorem expellere. vt. l. qui insulam. 7 l. si fundus. ff. eo. Si vo stat per conductorem. vel per eius culpam quominus re locata vtatur nihilominus fm pensionem soluere tenet. vt. l. colonus. S. nauem. ff. eo. Si vo ex casu fortuito ex parte conductoris contingente: re locata vti non potuit: similiter tenetur ad totam pensionem Idem dicit quando quis locauit operas. nec p eius stetit quominus eas soluat. sed per conductorem vel e contrario si stetit per locatorem 7 non per conductorem. vt sic tenetur ad totam mercedem totius temporis fm dictam distinctionem. Et sic habes quid dicendum de scriptore qui locauit operas. Nam si per eum stetit vel per casum fortuitum in eius personam contingente: tunc liberat conductor a prestatione mercedis. Si vo stetit per conductorem vel per casum in eius persona contingente: tunc secus. Et sic per has duas regulas habes concordare iura que videntur contraria in titulo de locato. l. si vno. S. Item cum quidam. 7 d. l. sed addes. S. cum quidam. 7 l. q opas. 7 d. l. colonus S. nauem. Et vide glo. m. gra. in di. S. Item cum quidam.

+ Vtrum conductor teneat locatori de damno quod in re locata contingit. Respondeo fm Hostien. tenetur: si sua culpa contingit: vel illoz quorum opera vnt. Et in hoc contractu venit dolus lata culpa. 7 leuis: cum gratia vtriusq. celebretur. vnde si auriga: dum ceteros curru suo transire contendit currum euertit. 7 seruum qui conduxerat quassauit. vel occidit tenetur. d. l. Item queritur. Sed si fecit quod quicunq. diligens fecisset: secus erit. vt. ff. e. si merces. S. qui columnam. De damno vo dato ab alio: cui obuiare non potuit non tenetur. ff. eodem. sed de damno. Similiter etiam non tenetur de casu fortuito: nisi vt dictum est supra. Commodatum, Casus fortuitus. et Depositorium.

+ Vtrum ille qui locat operas suas faciendas in re aliqua teneatur de damno illius rei. Respondeo fm Hostien. sicut 7 in superiori questione. Si damnum contingit culpa ipsius: tenetur. aliter non. vnde si columnam transferendam accipit vel dolia 7 huiusmodi. 7 fracta sunt culpa sua: vel illoz quorum opera vtitur: tenetur etiam de culpa leui. Secus si diligentiam adhibuit dicit. S. qui columnam. Et licet de damno ab alio dato non tenetur: tenetur tamen de custodia. ff. eod. qui mercedem. Nam 7 qui mercedem p sola custodia accipit: tenetur etiam de leuissima culpa. extra de depo. bona fides. Quidam etiam voluerunt tenere locatorem operarum ad transuehendas columnas 7 similia que facilliter franguntur: teneri etiam de leuissima per tex. in dicto. S. qui columnam. vbi dicitur. culpa autem adest si omnia facta sunt que diligentissimus quisq. obseruaturus fuisset. Glo. tamen ibidem tenet contrarium. S. potest dici. q aut aliquis locat operas in re que

requirit diligentissimum curam
de leuissima dicit. S. qui columnam
operas in re raris imponit. Et
glo. quia transuulsum de leuiss.
operas in re ad custodiendum
ad custodiendum legi p domo edicti
memor de damno dato. Item
memor. 7 potest per errorem
quia non tenetur error in fi
querit. S. Item si pallium. 7
linda accepit 7 mures volent
d. l. Item querit. S. si fulio. 7
dum. vel pollendum. vel ge
vel in dandis accepit: tenen
eo suo frangat. nam tamen
accipit. Et eodem modo
accipit. vel peccata. ff. eo. l. q
vtilitas. 7 d. l. Item querit
natura me iunio ponat res
vbi voluerit. 7 perit: tenet
S. Item si pater q si transfu
no si bona fide. 7 sine culpa n
mala fide transfuit. sed in e
vtraq. nam perit. ff. ad l. r.
Dicit q locator operis. v
dominus dicit q perit culpa
sua. negat. cui incumbit pbat
stet. q passio. Nam cum ip
ber. culpa dicitur habere dicit
ber. abfuisse culpa. sine delictu
phare debet amittere. dicitur
d. l. de edendo. l. quis ex. 7
in custodia carceris. ff. de ca
Nam qui dolus allegat.
bet.

**+ Qui si conductor fundi a
conducta. Respon. fm Do
stano. vel vltiter auzt vel e
n agn. contra locatorem. vt ex
l. domus.**

**+ An uerum conductor in sel
tenetur qd perire de damno
Panoniam in. e. significat
re Bar. in l. Item si. ff. de co
tino debet fieri ratiōem alienam
tunc si creditor: est euides foci
tata. 7 debet re debitor: ad d
vo sunt dicitur fore no tenen
ris s. f. q. d. dicit in domo
si aliquis esset qui reciperet.
mitans q si emptor: eoa m
non tenetur p canone soluen
nati. Secus si est euidem fi
pote de loca. bec Panoniam
tuo.**

**+ Vtrum conductor agri
non possit rem ipsam alteri
l. l. eo. l. nemo. Et tunc re
cuius sunt obligate pncipali
tamen q iste pductor secundu**

requirit diligentissimam curam. et tunc tenebitur de leuissima. dicit. §. qui columnam. aut non locat operas in re talis importantie. et sic vera est opinio glo. quia tenet solum de leui. Item illi qui locant operas suas ad custodiendum res alicuius. vel incidendum ligna. p. domo edificanda. vel huiusmodi. tenentur de damno dato. Item qui recipit pallium meum. et postea per errorem dedit alteri: tenetur: quia non toleratur error in facto proprio. d. l. Item querit. §. Item si pallium. Item si vestimenta pollicenda accepit et mures roserunt: de culpa tenet. d. l. Item querit. §. si fullo. Item si aliquid sartientium. vel pollicendum. vel gemmam sculpendam. vel includendam accepit: tenetur. excepto si res vicio suo frangat. nam tunc non tenet nisi per speciem pactum. Et eodem modo si vitulos pascendo accepit. vel pecora. ff. eo. si quis vitulos. et d. l. Item querit. §. si gemma. Item si naua me inuito ponat res meas in alia naua. quod ubi posuerim. et perijt: tenetur. d. l. Item querit. §. j. Et ibi patet quod si transtulit non inuito domino si bona fide. et sine culpa non tenet. vel etiam si mala fide transtulit. sed in eadem navigatione. vtraque nauis perijt. ff. ad. l. ro. de iac. l. j. §. j.

¶ Donec locator operis. ut pastor res perijt. et dominus dicat quod perijt culpa seu dolo illius et pastor negat. cui incumbit probatio. Respon. fm. Hostien. quod pastor. Nam cum ipse ratione officij debeat custodiam habere: si dicit amissam ouem. probet abfuisse culpam siue dolum. sicut argentarius probare debet amisisse rationes. cum ruina vel incendio. ff. de edendo. si quis ex argentarijs. §. si. Idem in custode carceris. ff. de custo. reorum. l. finali. Nam qui dolum allegat. dolum probare debet.

¶ Qui si conductor fundi aliquid expendit in re conducta. Respon. fm. Hostien. si expendit necessario vel vtiliter auxit vel edificauit. vel instituit ager contra locatorem. ut expensas recipiat. ff. e. l. dominus.

¶ An autem conductor in soluendo pensionem teneatur ipse perquirere dominum. Respon. fm. Panormitanum. in. c. significante de pig. ex mente Bar. in. l. Item illa. ff. de consti. pe. quod aut soluendo debet fieri respectu alicuius rei in quo est illa res sita. et debet ire debitor ad domum creditoris. si vero sunt diuersi fori non tenet ire ad domum creditoris si fati est quod dicat in domo sua: sum par facere si aliquis esset qui reciperet. Ideo infert Panormitanus quod si emphiteota non est de foro domini non tenetur pro canone soluendo perquirere dominum. Secus si est eiusdem fori. Sic intellige. c. propter. de loca. bec Panormitanus. Quod bene notabis.

¶ Vtrum conductor agri vel domus vel alterius rei possit rem ipsam alteri locare. Respon. potest. l. eo. l. nemo. Et tunc res posterioris conductoris sunt obligate principali domino. usque ad illam quantitatem que est conductor secundus tenet prior. ff. e. l.

si in lege. §. si colonus.
¶ Nullus prelatus religiosus potest concedere ad vitam. nec ad certum tempus redditus. vel partem eorum alicui. etiam pro quacunque pecunia nisi necessitas vel vtilitas puentus. sine loci exposcat et accedente consensu conuentus. Aut si conuentum non habet: accedente consensu superioris. et qui contrafecerit incurrit sententiam suspensionis nec recipienti acquirit aliqd ius. nisi hoc non extendit ad locationes. vel reddituum aut fructuum venditiones ad modicum tempus. ut in de. monasterio. de re. ec. non alie.

Ludus. Tres sunt species ludii. Nam quidam est consistens in ingenio. ut ludus scachorum. Quidam est consistens in fortuna. ut ludus azari. Quidam est mixtus principans de vtroque. ut ludus tabularum cum tarillis.

¶ Vtrum ludus aleae sit mortale peccatum. Respon. fm. v. d. etiam si homo non ducit in consuetudinem mortaliter peccat. quoniam ex auaricia ludit vel principaliter causa spoliandi proximum.

¶ An autem inspectores ludorum. torneamentorum. vel huiusmodi peccant mortaliter. Respon. deo fm. Donal. quod qui ludo interfunt et inspectores ludii peccant saltem venialiter si hoc ducunt in consuetudinem: maxime si sunt denarij. Nec obstat si dicat quod quicumque delectat de re que est mortale peccatum. peccat mortaliter. sed isti delectantur de huiusmodi que sunt mortalia peccata. sicut torneamenta et ludii aliarum. maxime ex cupiditate. ergo peccant mortaliter. Respondeo quod maior est veritas de his que sunt peccata mortalia de se et ex sua natura: sed huiusmodi spectacula et ludii de se non sunt mortalia. sed solum. aut ex constitutione ecclesie. aut ex praua intentione. ut dicit Ric. in. iij. di. xv. loquendo de torneamentis. quod si homines illa exercerent temperate et bona intentione et non esset prohibitum per ecclesiam. non esset peccatum torneare. eo quod ludus talis esset vtilis pro defensione rei publice. unde iure civili prohibitus non est. Sed ius canonicum illum prohibuit propter abusum ludentium.

¶ An autem illud quod quis lucratur in torneamentis possit licite retinere. Respondeo fm. Ric. ubi supra. quod quidam sunt ludii ita prohibiti: quod tamen non precipit restitui quod homo lucratur fm legem illius ludii. sicut sunt torneamenta. unde illi qui lucrant in tali ludo quibus peccant quod faciunt contra constitutionem ecclesie. non restituiere non tenentur.

¶ Quid autem dicendum de illo: qui lucratur in ludo aleae ludente cum voluntario valente aliena re. et cum illo: qui non est tractus et sine fraude. sed ex cupiditate. an de necessitate teneat restituere? Respondeo fm. Ric. ubi supra. quod licet ludus fortunae. tamen iure civili non canonico sit prohibitus. lucrantes tamen per talem ludum non obligantur de necessitate ad restitutionem nisi per ius civile.

Ludus

Quo tamen ad iura ciuilia, p̄bidentia huiusmodi ludos. Dicit Alex. lon. in ti. de vsuris. q̄ quis alique leges olim condite fuerint contra nimis improbum ludum. hodie tamen per contrariam cōsuetudinez abolite reputant. quod patet. quia repetenti perditā per ludum in foro ciuili et iudiciali non datur actio: nec sententia restitutionis sibi fiende. Idem tenet Sco. in. iij. distinc. xv. vbi dicit. q̄ lex ciuilis que permittit perditā in ludo repeti. et per consequens restitui: ligat solum illos qui ei subsunt. Et forte nulli sunt hodie: quia vbi lex illa consueuit habere locum. municipalia p̄iudicant imperialibz. Et plus aliqui dicunt q̄ dato qd̄ leges ille abrogate non essent qd̄ tamen falsum est. tamē adhuc tales restituere non tenent. nisi per iudicis sententiaz sint condemnati: sicut patet de alijs penis iuris. Et p̄ hac opinione cessante iure ciuili vt p̄batum est. vident Thos. et Ri. qui in hoc casu nihil dicunt de erogatione pauperibz fienda. Idē Johā. and. et Johā. calderi. in. c. clerici officia. de vita et honestate clericorū. qui dicunt tutum esse talia pauperibz erogare: non tamen dicunt fore necessarium. Idem Donal. Idem Astē. fr̄scus Zabare. Raimū. Petrus de palude. et Archiepiscopus floren. Ad hoc facit theoricā Guil. q̄ vbi restitutio non est fienda certe persone. h̄ est fienda pauperibz. talis restitutio est de consilio. exceptis tamen quibusdam casibz in quibus ius expresse precipit restitutionem fieri. vt infra dicitur in titulo Restitutionum. Sunt tamen quidā casus in quibus ludēs tenent restituere ea que lucratus est. vt si viciat ab eo qui alienare nō potuit. vt puta filiosami. suo. monacho. pdigo. furioso. vxore nū habente preter dotem. tunc fatendum est q̄ talis tenet restituere. patri. domino. prelato. curatori. marito. et huiusmodi. Idem si fraudem commisit. puta fingēdo se inscium in arte ludendi. et q̄ si hominem qui defacili posset decipi sicut faciunt barri: siue commisit fraudem in ipso ludo submittendo taxillos falsos. seu etiam fraudulenter iactādo. seu maliciose pecuniam numerando et huiusmodi tunc perditā in predictis casibz restituere tenetur si sit persona que alienare possit. Si autē alienare non potuit restituet illis personis predictis. Si quis autem attraxit aliquem ad ludum p̄ vim aut nimiam importunitatem et viciat. fm̄ Innocen. in ca. quia pleriq̄. de immu. ec. tenetur restituere attracto et inducto. quia attrahens fuit in turpitudine. Secus e contra. puta. quia attractus viciat. quia tunc non illi qui attraxit. sed pauperibz est restituendum. Et intellige de ista attractione: siue facta fuerit in principio. siue in medio vel fine Et bis tribz casibz competit restitutio siue repetitio fm̄ iura. In alijs autem casibus dicit Archiepiscopus floren. q̄ est pauperibus istud lucrum erogandum de honestate. licet alia opinio sit securior. et consulenda. non tamen videtur de necessitate imponenda. vt per hoc denegēt absolutio nolēt hoc facere. Et quo p̄ hac opinione sunt tot sancti et doc. p̄ allegati.

¶ **Utrum autē in mutuo facto in ludo oriat actio Rū. fm̄ Panoz. in. d. c. clerici. q̄ si mutuat colludenti. non p̄petit repetitio mutuatē pecunie. Secus si alteri: licet in ludo. ad hoc vide ter. cum glo. in. l. j. ff. de alea. et in. l. penultima. et vltima eodem titulo.**

¶ **An valeat transactio facta in ludo. Respond. Panozi. vbi supra. fm̄ p̄muniter doct. q̄ nō. q̄ ibi non potest esse lis. imo est euidentis calumnia. ergo non valet transactio. l. in summa. ff. de cōdi. inde.**

¶ **Utrum vendens rem in ludo teneat de euictione. Rū. glo. in. l. ij. §. j. ff. quaz̄ res ac. non da. diē q̄ non. intellige hoc. q̄ emens rem ludentis non potest contra vendentem agere si ab eo euinctur.**

¶ **Utrum ille qui aliquando perdit. aliquando vincit possit facere recompensationem. Respond. q̄ aut ludus est cum eadem persona. Et idem ludus. et eodem tempore. Et tunc potest fieri compensatio. Idem videtur dicendum etiam si sit diuersus ludus. dummodo sit cum eadem persona et eodem tempore. licet aliqui contra. Si autem nō est cum eadem persona: sed diuersa. vel diuerso tēpore. tunc non fit compensatio. quia per interitū rei morosus debitor: non liberatur. l. in re furtiua. ff. de condi. fur. Ideo dictum est supra. eodē tempore. quia fm̄ quosdam et non irrationabiliter q̄ illud lucrum dicitur viciisse in ludo. quod in fine ludi secum reponat. ergo si quis altera die. vel altera vice cum eodem. aut cum altero id quod vicerat ludendo amittat. nū minus quod prius vicerat. et pauperibz dandū erat: q̄ iste non pauperum bona: h̄ sua ludendo amittit. Idē dic de participantibz in ludo. vel concedētibz eis domos ad ludē. vel taxillos. Et de tali lucro sic participato: tenetur eodē modo quo dictum est supra. de pauperibus.**

¶ **Utrum autem ludus qui ludas faceret. halitē. p̄. et q̄ lucras et bis ludas non tenentur restituere. Respond. fm̄ doct. q̄ bis ludas non tenent restituere. cum non submittantur. Immo bonum erande. p̄ se ingenio non tō debet ludas Panozitanus dicit. q̄ non tenent restituere. p̄ter lucrum. et dicitur. licet dicitur restituere.**

¶ **Utrum licet clericus ludas laici. in autem. et ep̄. et dicit q̄ licet. Sed p̄. et ibi tenent restituere. quia viciat vacatio a diuini officij: et op̄ ludum faceret. q̄ p̄ ludam. et dicitur. ludas faceret. et multo fortius est. p̄bentia religio. de conf. di. v. in. c. nunq̄. dicit de manu tua vel oculis tuis. et dicit. Et hoc opinio tanq̄ h̄ viciat p̄teritū in religio. et p̄bentia.**

¶ **Aleficiatu dictum est s̄. Impe maleficium possit n̄. et operas qualiter demone. et nō possunt adiuuare. et p̄. in. iij. q̄ hoc potest. et hoc. q̄ demon est sp̄.**

nomen vnum delictum: sed p omnibz vnum. cu ipsi non offendantur ex tali ductione. sed magis republica que est vna offendit ab vno ducente contra numerum. Eadem ratione si statutum diceret. q nemo possit habere ad conuiniu vltra decem personas sub certa pena. Lerte si habuit. xxx. vel. xl. vnum delictum est p omnibus vt dictum est.

Iusta hoc quero de questione qua dicit Bar. se vidisse de facto pils. Dicebat statutum. Ad nuptias no possunt inuitari vltra. xij. dominas. Ad do quidaz dicebat vxorem ipse z filius suus. vtz possunt inuitari. xxij. domine tanq sint due nuptie. an. xij. tñi. Respond. q licet duo sint matrimonia. z ex isto respectu possunt dici due nuptie. tamen quia hoc fit vna simul quo ad solennitate. vnice nuptie dicuntur. vt. l. patris z filij. ff. de vul. z pub. bec Bart. Sed hoc Ang. non admittit. qz dicit. l. nihil facit ad hoc. nam ibi testamentum filij sine paterno esse non potest. Et ideo dependet testamentum filij a paterno. Et ideo dicitur esse vnum. sed nuptie patris z filij: non sunt dependentes vel inseparabiles. Et ideo forte trium esset dicendum.

Primum autem ludus qui inuitit in industrie vt ludus scachoz. baliste. pile. z hmoi sit licitus. Ita q lucrans ex his ludis non teneat ad restitutione Respon. fm docto. q hmoi ludi non sunt pphibiti de se. vt est tex. in. l. penul. z vl. ff. de alea. vbi cõcessus videt omnis ludus qui fit gratia virtutis erpientie. Et dicunt quidaz vt recitat Panonni. vbi s. q in hoc casu id qd vincit non subiacet restitutioni. cum non subnutrant se homines fortune. Immo bonum exinde puenit: cum exerceant se ingenio non tñ debet ludi magna quantitas. Et Panonmitanus dicit. q non debet quis se exerce principaliter ppter lucrum. Alis credit q idem esset dicendum. sicut dictum est supra de ludo fortune.

An autez liceat clericis ludere ad scachos causa recreationis. Glo. in auten. interdicimus. l. de epil. z de. dicit q sic. Sed Ja. z Pe. vt recitat Ly. ibi tenent contrarium: quia ratio pphibitionis fuit vacatio a diuinis officijs: que magis ptingit p ludum scachoz q per ludum fortune. Et si fm p. dictos doct. ludus scachoz est pphibitus clericis: multo fortius est pphibitus religiosis. quia p Hiero. de conf. di. v. in. c. nunq. dicit religiosis. Nunqz de manu tua vel oculis tuis liber psalterij discat rē. Et hoc opinio tanq honestior videtur tenenda psertim in religiosis. z ne def ei materia relaxationis.

Maleficiatus. De hoc dictum est s. Impedimentū. xv. Et an maleficium possit tolli p aliud vide ibi. Et si querat qualiter demones possint verare homines: q no possint adinuicē hie copulam. Rñ. De. de palud. in. iij. q hoc potest fieri multiplici Primo ex hoc. q demon est spūs habens p̄tatem

sup creaturam corporealem: ad motum localem p̄hibendum vel faciendū. vnde potest corpora impedire: ne sibi mutuo appropinquent directe vel indirecte: se interponendo inter eos corpe assumpto. Secundo potest inflamare ad factum illum: vel refrigerare ab actu illo. adhibendo occulte virtutes: quas optime nouit ad hoc validas. Tertio turbando imaginatiuam. fantasiā. z extimatiuam que reddat mulierem exosam. Quarto. p̄hibendo directe rigorem membra: sicut z motum localem cuiuscūqz organi. Quinto. p̄hibēdo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua. quasi intercludendo vias seminis. ne ad yasa generationis descendat. vel ne ab eis recedat: vel ne excidatur. vel ne emittatur. Idem Archi. floren.

Matrimonium primo

Matrimonium quid sit. Rñ. est viri z mulieris coniunctio in diuina vite p̄suetudinem retinens. Dicitur coniunctio. i. animoz z matrimonialis. Individuaz rē. Intelligit fm d. de matrimonio p̄summato p copulam carnalem. quia ante possunt separari vt dictum est s. Impedimentum primo. Itē intelligit de matrimonio fidei: qz m̄rimoniu infidelium potest separari: vt dictū est s. Impedimentum. ix.

An autem papa possit dissoluerē m̄rimoniu p̄summatum per copulaz inter fideles. vide infra Papa.

Vnde dicit m̄rimoniu. Rñ. fm Ray. dicit q si maritus muniū. i. officiu. qz dat mulieribz esse m̄res. z iō magis denotat a m̄re q a p̄e. qm in eo plus apparet m̄ris officiu q p̄tris.

Vtz m̄rimoniu sit sacm. Rñ. fm Tho. in iij. Sacramentū imponat remediū p̄ p̄ctū p sensibilia signa. z cum hoc inueniat in m̄rimonio. inf sacra p̄ntat. Et forma hui? sacri sunt vba. seu signa. qbz p̄sensus m̄rimonialis exprimit.

Quā m̄rimoniu fuit institutū. Rñ. fm Tho. Matrimoniu fm q ordinat ad peccatōz p̄lis q erat necessaria etiā peccato nō exiit: institutum fuit aū p̄ctū. Vide. h. fm q m̄rimoniu p̄bet remediū p̄ vuln? peccati. sic institutū fuit post p̄ctū tpe legis nature. fm autē determinatōz p̄sonaz institutōz habuit in lege moysi.

Que sunt cause institutōis m̄rimonij. Rñ. fm Ray. due sunt p̄ncipales. i. susceptio sobolis educatione ad cultū dei. Ben. j. Crescite rē. Et vitatio fornicationis: p̄me Lōi. vij. Secundarie vō multe sunt. vt qnq; pacis reformatio. pulcritudo vxoris. diuitie z hmoi.

Nunqz tenet m̄rimoniu non factū causa p̄lis h. p̄p̄ secundarias cās nūc dictas. puta. p̄p̄ pulcritudinem diuitias z hmoi. Rñ. fm Ray. sic. Sufficit enī q p̄bere intendunt. z p̄sentunt p vba de p̄nti. xxxij. q. ij. solet. Deut. xxj. Si videris mulierem pulcrā rē.

An autē talis p̄bens p̄ncipaliter ppter p̄dictas causas. puta. pulcritudinem. diuitias z hmoi peccat ij

Populatio maior fuit extansio. z a rōgā. mozt fit ad augmētō z dilātāz habitū z p̄bz ut gōmō qbz cūmā rō rōzōm dūz p̄z m̄tā. Si rñ v̄m̄m̄m̄ p̄rtatē. i. copulaz p̄rtatē. ut s̄ rōgā. v̄m̄m̄m̄ p̄ rōzōm. v̄m̄m̄m̄ p̄ rōzōm. v̄m̄m̄m̄ p̄ rōzōm. v̄m̄m̄m̄ p̄ rōzōm.